

การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในค่ายคอมมิวนิสต์

ทฤษฎีคอมมิวนิสต์ให้เสรีภาพขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจ โดยเห็นว่าสมภาค (Equality) ทางเศรษฐกิจเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของเสรีภาพ และประชาชนจะมีเสรีภาพที่แท้จริงมิได้หากยังมีความเหลื่อมล้ำกันในทางเศรษฐกิจ ถึงแม้รัฐธรรมนูญจะให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนก็ยังคงไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะให้เสรีภาพของคนตามที่ได้รับความคุ้มครอง ทฤษฎีคอมมิวนิสต์เห็นว่ากาลเวลาทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจเมื่อประชาชนถูกกดขี่ขูดรีดถึงขีดหนึ่ง ซึ่งได้ทำนายไว้ว่าระบบการเมืองจำต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับพลังการผลิต และสิ่งนี้จะเกิดขึ้นเองโดยไม่สามารถจะยับยั้งได้ การเปลี่ยนแปลงสังคมจะดำเนินไปตามธรรมชาติตามขั้นตอนที่เรียกว่า "Revolutionary Step" อย่างไรก็ดีในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ตามอุดมคติ มีความจำเป็นจะต้องจัดตั้งรัฐบาลเผด็จการโดยชนชั้นแรงงาน (ชนกรรมาชีพ) เพื่อดำเนินการกำจัดซาก (Survival) ของชนชั้นทุนระบอบเก่าที่เหลือนอยู่ให้หมดสิ้นไปและไม่เป็นอุปสรรคกีดขวางแนวทางของสังคมนิยม ในช่วงเวลานี้ระบอบกฎหมายและการเมืองจะต้องสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง ประเทศสังคมนิยมจึงมีแนวคิดเกี่ยวกับหลักกฎหมายของตนเองแตกต่างไปจากฝ่ายโลกเสรี และการปกครองแบบอำนาจนิยมอื่น โดยมุ่งปกป้องคุ้มครองระบอบสังคมนิยมให้ดีด้วยภาพและความมั่นคงเพื่อการดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางมากกว่าการมุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของประชาชน

ประเทศโซเวียตเป็นประเทศแรกที่นำเอาทฤษฎีคอมมิวนิสต์มาใช้ในการปกครอง จึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นผู้จัดรูปแบบการปกครองที่นำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ และยังเป็นประเทศที่เผยแพร่รูปแบบการปกครองแบบสังคมนิยมให้กับประเทศอื่น บางประเทศที่เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมเอื้ออำนวย

เนื้อหาในภาคนี้จึงเป็นการศึกษาขอบเขตของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในโซเวียต และประเทศเช็กโกสโลวาเกีย และยูโกสลาเวียซึ่งเป็นประเทศกลุ่มยุโรปตะวันออกที่รับเอาอิทธิพลทางการปกครองโซเวียตไปใช้ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในประเทศดังกล่าวซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างออกไป และเพื่อเป็นพื้นฐานในการเปรียบเทียบกับขอบเขตของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในประเทศเสรีประชาธิปไตย ในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ซึ่งจะศึกษาในภาคต่อไป

ในการพิจารณาเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นย่อมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกล่าวถึงเสรีภาพในค่ายคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัญหาทางทฤษฎี หรือความคิดมูลฐานเกี่ยวกับเสรีภาพดังกล่าว เพราะเป็นที่ทราบกันทั่วไปอยู่แล้วว่าในประเทศทั้งหลายในค่ายคอมมิวนิสต์มีการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในระดับที่ค่อนข้าง "เคร่งครัด" (Strict) ยิ่งกว่าในค่ายเสรีประชาธิปไตย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปรัชญาความคิดที่สุดโต่ง (extreme) ไปอีกทางหนึ่ง ในขณะที่ในค่ายเสรีประชาธิปไตยบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา มีความคิดสุดโต่งไปอีกทางหนึ่ง เราจะหามาตรการที่อยู่ระหว่างกลาง หรือมีขีปนาวุธปฏิบัติได้โดยถ้าไม่พิจารณาถึงหลักการว่าควยเสรีภาพและขอจำกัดเสรีภาพในประเทศในค่ายทั้งสอง

ทฤษฎีว่าควยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในค่ายคอมมิวนิสต์ เริ่มต้นควยความเชื่อที่ว่า เสรีภาพที่แท้จริงมีอยู่เฉพาะในสังคมนายโตการปกครองในระยะบอบสังคมนิยมแบบคอมมิวนิสต์เท่านั้น เพราะฉะนั้นเมื่อนักปรัชญาฝ่ายคอมมิวนิสต์ กล่าวถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เราต้องเข้าใจว่าหมายถึงเสรีภาพในรูปแบบของคอมมิวนิสต์เท่านั้น ดังที่วชิซนสกี (Andrei Vyshinsky) นักปรัชญาผู้มีชื่อเสียงในสมัยสตาลินโคกล่าววว่า สังคมประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นมิได้โดยถ้าพลเมืองไม่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แต่เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นดังที่รู้จักกันอยู่ในประเทศยุโรปตะวันตก เป็นเพียงอาวุธของชนชั้นนายทุนที่จะใช้กดขี่ชนชั้น

กรรมวิธีเหล่านั้น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่แท้จริงต้องเป็นเสรีภาพเพื่อมวลชน กล่าวคือใครจะคิด จะพูด จะเถียง หรือจะแสดงความคิดเห็นอย่างใดก็ตามต้องเป็นไปเพื่อมวลชนทุกเวลา นาที หรือทุกลมหายใจ จะคิดหรือจะพูดเพื่อประโยชน์ส่วนตนมิได้ นอกจากนี้เมื่อสังคมใดวางอุดมการณ์ไว้แล้วว่าสิ่งใดเป็นไปเพื่อประโยชน์ของมวลชน ราษฎรจะใช้เสรีภาพ คิด หรือพูด ชักต้อประโยชน์ของมวลชน อันกำหนดไว้แล้วนั้นมิได้เช่นกัน¹ ทรรศนะนี้ปรากฏเป็นจริงในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ ในค่ายคอมมิวนิสต์ ตลอดจนตำรากฎหมายที่อธิบายขยายความเสรีภาพดังกล่าว ดังเช่นที่รัฐธรรมนูญ อัลบาเนีย ฮังการี มองโกเลีย ไปแลนค์ เชคโกสโลวาเกีย บุลกาเรีย ภูเมเนีย และยูโกสลาเวีย บัญญัติไว้สอดคล้องตอกันว่าการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนี้ ต้องเป็นไปเพื่อผลประโยชน์แห่งชนกรรมวิธีและเพื่อส่งเสริมระบบสังคมนิยม (in the interest of the working people and the promotion of the Socialist System)² หลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้เป็นข้อจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในตัวเองอยู่แล้ว ซึ่งมีความหมายส่อไปในทำนองที่จะแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับระบอบการปกครองของรัฐมิได้ ข้อนี้เองที่ทำให้กล่าวข้างต้นว่าหลักการเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประเทศในค่ายคอมมิวนิสต์มี

¹ Andrei Vyshinsky, The Law of the Soviet State (New York: The Macmillan Co., 1948), p. 610

² J.D. Duchacek, Rights and Liberties in the world today. (Santa Barbara: A.B.C. Clio, Inc., 1973), p. 177

แนวโน้มสุดโต่งไปทางหนึ่ง คือค่อนข้างจำกัดมากกว่านอนปรน³ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
เมื่อเปรียบเทียบกับเสรีภาพเดียวกันในประเทศเสรีประชาธิปไตย เช่น ในสหรัฐอเมริกา
ซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติเพียงว่า "รัฐสภาจะบัญญัติกฎหมาย....ตัดทอนเสรีภาพในการพูด
หรือในการพิมพ์โฆษณา.....ไม่ได้" อันเป็นความคิดสุดโต่งอีกทางหนึ่ง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3

Glenn G. Morgan, "The Protests and Representations Lodged
by the Soviet Procuracy Against the Legality of Governmental
Enactments 1937-1964"., in Legal Controls in the Soviet Union
(Leyden: A.W. Sijthoff, 1966), pp. 160-164

การแสดงความคิดเห็นในประเทศโซเวียต

1. ภูมิหลังโซเวียต

ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 9 อาณาบริเวณที่เป็นประเทศรัสเซียหรือสหภาพโซเวียตโซเวียตสมัยลัทธิคอมมิวนิสต์ในปัจจุบัน เป็นดินแดนแห่งการรบบพุ่งระหว่างชนเผ่าต่าง ๆ ที่ปราศจากการปกครองเป็นกิจจะลักษณะ จนกระทั่ง ค.ศ. 862 หัวหน้าเผ่าวาแรนเจียน (Varangian) จากภาคเหนืออูร์ริก (Rurik) เข้าครอบครองเมืองนอฟโกรอด (Novgorod) ทางภาคเหนือ และเริ่มขยายอิทธิพลลงมาจนถึงเมืองคีเยฟ และต่อมาเมืองคีเยฟก็กลายเป็นศูนย์กลางแห่งอารยธรรมของนครต่าง ๆ อยู่จนกระทั่งคริสต์ศตวรรษที่ 13

อย่างไรก็ตามการรบบพุ่งกันเองระหว่างเจ้านครต่าง ๆ ที่มีอยู่ในขณะนั้นทำให้รัสเซียอ่อนแอและระส่ำระสาย จนกระทั่งพวกมองโกลและคาซาร์ภายใต้การนำของ บากูข่าน (Batu Khan) สามารถเข้าครอบครองรัสเซียได้ประมาณ ค.ศ. 1237 รัสเซียต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของชาวเอเชียประมาณ 2 ศตวรรษเศษ จนกระทั่งสมัยอิวานที่ 3 (IVAN III; 1462 - 1505) จึงขับไล่พวกมองโกลออกไปจากดินแดนรัสเซียได้ อย่างไรก็ตาม รัสเซียได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมบางอย่างของพวกมองโกลเข้าไว้ในการปกครอง เช่น ระบบอำนาจเด็ดขาดตามแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และจากการปกครองแบบเจ้าผู้ครองนคร มาเป็นมีจักรพรรดิปกครอง เช่นเดียวกับพวกมองโกล⁴

พระเจ้าอเล็กซานเดอร์ที่ 1 (ค.ศ. 1801-1825) ทรงครองราชย์
พระองค์ทรงเป็นนักเสรีนิยมที่ยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่ง ทรงเปิดโอกาสใหม่เสรีภาพในการ
แสดงความคิดเห็นเห็นกันอย่างกว้างขวาง แต่เมื่อปรากฏเหตุการณ์ของกบฏ "Decembrist"
ในปี ค.ศ. 1825 พระองค์ทรงเปลี่ยนพระทัยกลับไปใช้วิธีปราบปรามประชาชนอย่าง
รุนแรง หนังสือพิมพ์ฝ่ายกบฏมิได้รับอนุญาตให้ดำเนินการพิมพ์อีกต่อไป และการสอน
หนังสือในมหาวิทยาลัยได้ถูกตรวจสอบอย่างเข้มงวด

สมัยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ที่ 2 (ค.ศ. 1855 - 1881) พระองค์ได้
ทรงดำเนินการตามแบบฉบับของนักเสรีนิยม ทรงจัดทำประมวลกฎหมายและนำวิธี
พิจารณาคดีแบบใช้ลูกขุนมาใช้ อย่างไรก็ตามพระองค์กลับมิให้ใช้วิธีเหล่านี้กับคดี
ทางการเมือง และเมื่อเกิดกบฏชาวโปลในปี ค.ศ. 1863 พระองค์จึงได้กลับมา
ใช้นโยบายเข้มงวดกับการสื่อสารทางปฏิตุ่ทุกชนชั้นอีกครั้งหนึ่ง ในสมัยนี้ได้เกิดแนว
ความคิดอันหลากหลายของนักปรัชญาท่านต่าง ๆ ทั้งนี้เมื่อสถานการณ์ของชนกรรมมาชีพ
ทวีความรุนแรงมากขึ้น บรรดานักคิดท่านต่าง ๆ ก็เริ่มผละออกจากความพึงใจอยู่กับ
สภาวะแห่งความเสรี หันมาตั้งข้อสงสัยในความถูกต้องของระบบ อาทิ มิลล์ เริ่ม
เปลี่ยนทรรศนะแรก ๆ ของตนโดยวางข้อยกเว้นมากขึ้นทุกทีจากหลักเสรีภาพทาง
เศรษฐกิจของตน จนกระทั่งหันมาใกล้เคียงกับนักสังคมนิยมคนอื่น ๆ บรรดานักคิด
ทั้งหลายเหล่านี้โจมตีพื้นฐานของระบบและกล่าวว่า การร่วมมือกันต้องเข้ามาแทน
ที่การแข่งขันในฐานะเป็นแรงกระตุ้นของปฏิกิริยาทางเศรษฐกิจ⁵ หลักความเสมอ
ภาค ภราดรภาพ และอิสรภาพได้กลับกลายเป็นคติพจน์ของพวกนายทุนที่อ้างว่า
สังคมทั้งหมดจะได้ประโยชน์จากคติพจน์เหล่านี้ควย นักเขียนชาวอังกฤษหลายคนก่อน

หน้า คาร์ล มาร์กซ กำหนดความอยู่ดีศรีสวัสดิ์ในสังคมเศรษฐกิจ เช่น วิลเลียม ทอมป์สัน (William Thompson) จอห์น เกรย์ (John Gray) โทมัส ฮอดซสกิน (Thomas Hodgskin) ยิ่งไปกว่านั้นกลุ่ม " Utopian Socialists" อันได้แก่ เฮนรี เดอ แซ็ง-ซิมอน (Henri de Saint-Simon) ชาร์ลส์ ฟูรีเยร์ (Charles Fourier) และ หลุยส์ บล็องค (Louis Blanc) ใน ฝรั่งเศสและโรเบิร์ต โอเวน (Robert Owen) ในอังกฤษ ต่างพากันเสนอว่า ทรัพย์สินของเอกชนเป็นต้นเหตุแห่งความยากจน แต่ทั้งนี้พวกเขายังคงปฏิเสธหนทางที่จะปฏิวัติเพื่อใหม่บรรลุดุจมุ่งหมายที่ของการ ค้ำยเหตุนี้พวกเขาจึงยังคงได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายคริสตศาสนาทุกกลุ่มทาง ๆ อยู่มาก อย่างไรก็ตาม "Utopian Socialists" เหล่านี้มีความสำคัญในการก่อตัวของกลุ่ม "Scientific Socialists" ซึ่งเป็นต้นระบอบสังคมนิยมที่โซเวียตต่อมาอยู่มาก สำหรับโซเวียตเองก็ได้เกิดนักปฏิรูปที่สำคัญหลายท่านล้วนแต่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ นักปฏิรูปเหล่านี้ได้แก่ เอ็น. จี. เซอร์นินเชฟสกี (N. G. Chernyshevsky; 1828 - 1889), พี. เอ็น. ทคาเชฟ (P.N. Tkachev; 1844 - 1885), เอ็ม. เอ. บากูนิน (M.A.Bakunin; 1814-1876) และ เอ. เอล. เซอร์เซน (A.L.Herzen; 1812 - 1870) เป็นต้น ซึ่งแนวคิดของนักปฏิรูปเหล่านี้ล้วนมีส่วนสำคัญที่ช่วยกำหนดแนวทางการปกครองของ โซเวียตต่อมาทั้งสิ้น ชาวยุโรปในสมัยนี้ส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นชาวไร่ชาวนาที่ไม่ใครจะเข้าใจถึงสิทธิ เสรีภาพ ในรูปแบบต่าง ๆ กันของพวกเขา เช่น เสรีภาพทางการศาล เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และแม้กระทั่งเสรีภาพในการนับถือศาสนา การดำเนินงานของบรรดานักปฏิรูปดังกล่าวจึงไม่ค่อยจะได้รับการสนับสนุน เช่น ในอังกฤษและฝรั่งเศส ในขณะที่ชาวนาที่คิดที่ดิน (Serf) ในยุโรปได้รับเสรีภาพแต่ชาวนารัสเซียยังคงมีสภาพล้าหลัง และเป็นปัญหาทางการเมืองที่ใหญ่ที่สุดของ โซเวียต⁶ โซเวียตมีแนวความคิดในการปฏิวัติ ครอบงำอยู่ตลอดเวลา แต่เนื่องจากความกว้างใหญ่ของประเทศประการหนึ่ง และ ความไม่รู้หนังสือของประชาชนอีกประการหนึ่ง ทำให้ความคิดดังกล่าวไม่อาจขยาย

⁶ บรรพต วีระสัย, สังคมวิทยาการเมือง (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย-รามคำแหง, 2519), หน้า 38

วงกว้างออกไปได้ กระทั่งภาวะของสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง จุดชนวนความเปลี่ยนแปลงขึ้น เพราะความอ่อนแอของพระเจ้าซาร์ในหลายสิ่งหลายอย่าง ได้ปรากฏชัดออกมา นักปฏิวัติจำนวนมากได้เดินทางออกไปคำนึงการพิมพ์บทความแสดงความคิดเห็นในต่างประเทศ แต่ที่ประหลาดก็คือ บรรดานักปฏิวัติเหล่านี้มิได้ยึดแนวความคิดในทางเสรีนิยมเลย สภาพความแร้นแค้นของกรรมกรชาวไร่ชาวนา และอำนาจวาสนาของผู้ที่มีตระกูลได้ช่วยเกื้อหนุนให้นักปฏิวัติเหล่านี้หันกลับไปแสดงความคิดเห็นในแนวทางใหม่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในอังกฤษ และฝรั่งเศส ซึ่งตั้งแต่ ค.ศ. 1917 เป็นต้นมา แนวความคิดแบบ "Scientific Socialism" โดย คาร์ล มาร์กซ ก็ได้ฝังตัวลงบนแผ่นดินรัสเซียนับแต่บัดนั้น แม้ว่า มาร์กซ จะมีได้คาดคิดเลยว่าหลักการของตนจะประสบผลในดินแดนไซบีเรียเลยก็ตาม ⁷

รัฐธรรมนูญฉบับแรกของรัสเซีย นับแต่เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองคือ รัฐธรรมนูญฉบับ ปี ค.ศ. 1918 ⁸ ได้กำหนดให้ประเทศรัสเซียเป็น "สหภาพโซเวียตโซเชียนลิสต์รีพับลิค" (The Union of Soviet Socialist Republics) และเพื่อให้บรรลุซึ่งความสำเร็จในรูปการปกครองแบบใหม่ รัฐบาลได้เข้าดำเนินการควบคุมโรงงาน และโอนกิจการธนาคารทั้งหลายมาเป็นของรัฐในทันที รัฐได้ยกเลิกระบบตุลาการแบบเดิมโดยเปลี่ยนมาใช้ระบบยุติธรรมแบบฆวนการศาลประชาชนแทน

⁷ เรื่องเดียวกัน

⁸ รัฐธรรมนูญฉบับ ปี ค.ศ. 1918 ถูกยกเลิกโดยรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1924 คอมาวิสต์เซียโซรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1936 นับเป็นฉบับที่ 3 และถือเป็นแบบอย่างรัฐธรรมนูญของประเทศสังคมนิยม

บรรณานุกรมของขบวนการปฏิวัติทางสังคมที่เรียกว่า 'เคนโซคโคแก' พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย
รัสเซียเขียน "Russian Social Democrats" หรือ "Bolsheviks"
(บอลเชวิค) ⁹ ซึ่ง มากาเร็ต มีค (Margaret Mead) ได้บรรยายลักษณะ
ของบอลเชวิคไว้ว่า พวกนี้มีบุคลิกลักษณะที่คล้ายคลึงกับพวกนิวอิงแลนด์ (แถบตะวันออก
ของสหรัฐอเมริกา) ซึ่งเป็นพวกพิวริตัน (Puritan) และยังมีเหมือนกับกลุ่ม
ศาสนาต่าง ๆ ที่กำลังมีความตื่นตัวกล่าวคือ มีลักษณะที่จริงจังต่อเป้าหมาย และมี

⁹ ใน ค.ศ. 1903 (สมัยพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2) พรรคฝ่ายค้านเริ่ม
มีการรวมตัวกันอย่างจริงจัง ที่เคนโซคโคแก พรรคประชาธิปไตยรัฐธรรมนูญ (The
Constitutional Democratic Party), พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social
Democratic Party) ซึ่งเป็นพวกที่นิยมเลื่อมใสในความคิดของ มาร์กซ์ มีจอร์จ
เพลกานอฟ (George Plekanov) เป็นผู้นำ และพรรคสังคมนิยมปฏิวัติ (Socialist
Revolutionary Party) ซึ่งมีวิคเตอร์ เชอนอฟ (Victor Chernov)
เป็นผู้นำ พรรคสังคมนิยมไทยนั้น ต่อมาได้แยกออกเป็นสองกลุ่ม คือ เมนเชวิค
(Menshevik) และบอลเชวิค (Bolshevik) กลุ่มหลังนี้ นำโดยวลาดีมี
อูลยานอฟ หรือ เลนิน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทมากที่สุด ในการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการ
ปกครอง (รายละเอียด ดู นรมติ เศรษฐกิจ, การเมืองการปกครองของ
ประเทศรัสเซีย (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519), หน้า 18 - 19)

"ความสำนึกเป็นพลังผลักดัน" ที่ทำให้เกิดกิจกรรมในอัตราที่สูงโดยปราศจากการเคี่ยว
เช่นจากภายนอก การดำเนินงานมีเป้าหมายที่แน่นอน และความสุขส่วนตัวจะมีความ
สำคัญเป็นอันดับรองเป้าหมายที่บุคคลนั้นมุ่งหมายไว้คือ เป็นพวกที่ไม่คำนึงถึงการพัก
ผ่อนหย่อนใจและให้ความสำคัญอย่างสูงต่อพรรค 10

รัฐธรรมนูญฉบับแรกให้การรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไว้อย่าง
ชัดเจน แต่ก็ได้ถูกบิดเบือนโดยข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ทวีจำนวนมากขึ้นทุกที เพราะได้
เล็งเห็นว่าเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจะใช้ในทางที่ขัดกับแนวทางใหม่ของรัฐ
มิได้ ระบอบการปกครองแบบใหม่ที่ชาวยุโรปได้ริเริ่มแล้วจะมีหลักการที่ได้รับการ
คุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สถาบันการบริหารมีลักษณะที่เข้มงวดและเด็ดขาด การ
คัดค้านการบริหารงาน เหนือกว่ามีลักษณะแห่งการกระทำที่ขัดขวางความก้าวหน้าของ
สังคม

2. ปรัชญากฎหมายและการปกครองโซเวียต

ปรัชญากฎหมายและการปกครองโซเวียต คือ "ลัทธิมาร์กซิสต์(Marxism)
อันได้มาจากรากฐานความคิดของ คาร์ล เฮนริคซ์ มาร์กซ์ (Karl Heinrich Marx)
และเฟรเดอริคซ์ เองเงิลส์ (Friedrich Engels) ซึ่งได้สร้างทฤษฎีสืบค้นความ
เปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน และโอกาสแห่งความเป็นไปในอนาคต
ตามทฤษฎีความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ คือ จุดหมายสำคัญในการต่อสู้ระหว่างชนชั้น

มาร์กซ์เห็นว่าในทางที่ถูกต้องแล้วสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม เช่น กฎหมาย ระเบียบแบบ
 แบบ ศาสนา หรือรูปการปกครอง ควรจะมีความสัมพันธ์ที่คล้อยตามระบบการผลิต แต่
 ความความเป็นจริงแล้วสถาบันเหล่านี้มีลักษณะที่สัมพันธ์กับการผลิตเลย ในทางตรง
 กันข้ามกลับมีไว้เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ของชนชั้นนำเพียงส่วนน้อย ในขณะที่ระบบการ
 ผลิตกำลังมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะ บรรดานายทุนกลับพยายามดึงสถาบัน
 ทางสังคมไว้ไม่ให้เปลี่ยนแปลงตามระบบการผลิต ทั้งนี้เพื่อรักษายลประโยชน์ของตนไว้
 ทฤษฎีนี้จึงเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน เช่น จากการ
 ปฏิวัติ เท่านั้น การเปลี่ยนแปลงจึงจะประสบความสำเร็จ

บรินตัน (Brinton) กล่าวไว้ว่า¹¹ สมัยของมาร์กซ์เป็นยุคของ
 ทฤษฎีวิวัฒนาการทางชีววิทยาและมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันเนื่องมาจากการปฏิวัติ
 อุตสาหกรรม ทฤษฎีของ มาร์กซ์จึงโดยกยของบุชการเปลี่ยนแปลง "(มาร์กซ์พยายาม)
 สืบค้นในตัวการเปลี่ยนแปลงนั่นเอง เพื่อหาคำตอบในปริศนาของการเปลี่ยนแปลง" ใน
 ขณะเดียวกัน อังเดร วิชินสกี (Andrei Vyshinsky) นักปรัชญาและอดีตผู้แทนโซเวียต
 ในองค์การสหประชาชาติ (ค.ศ. 1950) กล่าวว่าทฤษฎีของมาร์กซ์ พิจารณาถึงแนว
 โนมอันขัดแย้งต่าง ๆ (อาทิ พลังการผลิตสองแบบ) และปรับแนวโน้มทั้งหลายให้เป็น
 เงื่อนไขที่คาดคะเนได้แน่นอนสำหรับชีวิต และการผลิตของชนชั้นต่าง ๆ ของสังคม¹²

¹¹ Crane Brinton, The Shaping of the Modern Mind (New York: New American Library, 1953), p. 204

¹² Vyshinsky, op. cit., p. 82

มาร์กซ์ได้นำแนวคิดของ เฮเกิล (Friedrich Hegel, 1770 - 1831) เกี่ยวกับกระบวนการวิภาษ (Dialectic) ระหว่างพลังทางความคิดสองแบบ แต่มาร์กซ์กลับทฤษฎีของเฮเกิลเสีย โดยกล่าวว่า สภาวะที่เกิดขึ้นใหม่หรือสภาวะในปัจจุบัน (synthesis) เป็นผลมาจากการขัดกันของพลังทางเศรษฐกิจสองแบบ ในประวัติศาสตร์ และกระบวนการวิภาษที่ปะทะกันจนเกิดสภาวะใหม่ เช่นนี้จะดำเนินอยู่ต่อไปจนกว่าจะบรรลุซึ่งสังคมนิยมมาร์กซ์กล่าวไว้ว่า "กระบวนการวิภาษของเฮเกิลนั้นเอาหัวยื่นคางเท้า ฉะนั้นเราต้องควมให้พบถึงแก่นภายในของสิ่งวิเศษนี้ เราจักต้องกลับหัวให้ตั้งถูกทางเสียก่อน ..."

สังคมนิยมมาร์กซ์ในความคิดของมาร์กซ์ เป็นสังคมในอุดมคติที่กำหนดให้ประชาชนทุกคนเป็นพลเมืองแห่งโลก ซึ่งเป็นสภาพอันปราศจากกฎหมายและการปกครอง เพราะสิ่งเหล่านี้มีโทษของจำเป็นอีกต่อไป ศีลธรรมและมนุษยธรรมจะต้องมีโทษสภาพทางจิตใจที่ควรแสดง ออกนอกผู้ใดในระบอบการปกครองแบบเก่า แต่ศีลธรรมและมนุษยธรรมมีอยู่เพื่อชนชั้นกรรมาชีพเท่านั้น กฎหมายในระบบใหม่ คือ เครื่องมือหรือกลไกของรัฐในอันที่จะชำระไว้ซึ่งระบอบการปกครองของชนชั้นผู้นำ มีไว้เพื่อการรักษาระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ของพวกนายทุนตลอดจนอภิสิทธิ์ต่าง ๆ ของชนชั้นที่มีอภิสิทธิ์ไว้อีกต่อไป กฎหมายคือปัจจัยในอันที่จะทำให้บรรลุซึ่งสังคมนิยมในอุดมคติดังกล่าว

เลนิน เป็นผู้นำรัสเซียคนแรกที่เอาทฤษฎีของ มาร์กซ์มาประยุกต์ปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาพสังคมของโซเวียต โดยดัดแปลงเพิ่มเติมในสาระสำคัญบางประการ อาทิ ในขณะที่มาร์กซ์ เชื่อว่าการปฏิวัติของชนกรรมาชีพจะเกิดขึ้น เฉพาะในสังคมนอุตสาหกรรม เลนินกลับเห็นว่า การปฏิวัติของชนกรรมาชีพไม่จำเป็นต้องเกิดใน

ประเทศอุตสาหกรรม แด่อาจเกิดขึ้นในสังคมใด ๆ ก็ได้หากมีลักษณะแห่งการกดขี่ของพวกชนชั้นนายทุน หรือเจ้าของที่ดิน นอกจากนี้ มาร์กซเชื่อว่า การปฏิวัติอาจเกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติหากลักษณะแห่งการกดขี่ถึงจุดสุดขั้ว แต่ เลนินนำมาสอนว่าการปฏิวัติไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่จะต้องเกิดจากการชักนำของปัญญาชน (Intellectuals) ของชนชั้นกลาง ทั้งนี้ เลนินประสงค์ที่จะปรับทฤษฎีของ มาร์กซ ให้ใช้ได้กับสภาพสังคมรัสเซียในสมัยนั้น ส่วน สตาลิน¹⁴ ผู้นำคนต่อมาได้ถูกจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ ว่าเป็นผู้นิยมการปกครองแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ (Totalitarian Dictatorship) แม้วา สตาลินจะเป็นผู้บัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1936 อันมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยถึงขั้นกว่าฉบับก่อนก็ตาม แต่ตลอดเวลาแห่งการเป็นผู้นำเขานำวิธีการที่เค็ดซาคและรุนแรงมาใช้ จนกระทั่งถูกโจมตีจากครุสชอฟ (Khrushchev) ผู้นำคนต่อมาว่าเป็นผู้สร้างลัทธิบูชาบุคคล (Cult of Individualism) โดยพยายามยกย่องตนเองว่าฉลาดปราดเปรื่องเหนือผู้อื่นด้วยการวินิจฉัยงานเพียงผู้เดียว¹⁵

3. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในโซเวียต

ปรัชญาคอมมิวนิสต์เห็นว่า ส่วนที่หลงอยู่ของระบบนายทุนภายหลังการปฏิวัติ จะต้องถูกกวาดออกไปทั้งหมด จิตใจของประชาชนจะถูกชักฟอดให้หมดจากเศษตกค้าง

¹⁴ มีชื่อเต็มว่า โจเซฟ วิซซารีโอนอวิช กูจาชวิลลี (Joseph Vissarionovich Djughashvili; 1879 - 1953)

¹⁵

Khrushchev. "Stalin and the Cult of the Individual"

In Samuel Hendel, The Soviet Crucible: The Soviet System in Theory and Practice (New York: Van Nostrand, Reinhold Company, 1967), p. 136

ของแนวความคิดแบบนายทุน และกลไกที่รัฐจะต้อนนำมาใช้ภายหลังการปฏิวัติคือ "เผด็จการของชนกรรมาชีพ" ซึ่งเป็นมาตรการเพียงอย่างเดียวที่จะทำให้บรรลุถึงสังคมนิยมในอุดมคติ มาร์กซเชื่อว่าเผด็จการของชนกรรมาชีพต่างจากระบบเผด็จการเก่า ๆ ในประวัติศาสตร์ ตรงที่ระบบนี้ให้อำนาจอธิปไตยแก่มวลชนได้มากกว่าระบบเก่า เพราะชนกรรมาชีพเป็นมวลชนที่มีจำนวนมากที่สุดในสังคม ในขณะที่มนุษย์ยังมีลักษณะนิยมอำนาจอยู่ ความจำเป็นที่จะคงเลือกสรรระหว่างภาวะจำกัดเสรีภาพของมวล "กลุ่มพี" ซึ่งเป็นมวลชนกลุ่มน้อย กับการจำกัดเสรีภาพของชนชั้นกรรมาชีพซึ่งเป็นมวลชนกลุ่มใหญ่เป็นสิ่งต้องกระทำ แต่ทั้งนี้ มาร์กซอ้างว่าจุดประสงค์ของระบอบคอมมิวนิสต์มิใช่เพื่อค้ำรงอำนาจของชนกรรมาชีพให้ยืนยาว แต่หากเพื่อขจัดการกดขี่ให้หมดสิ้นไปต่างหาก มาร์กซกล่าวว่า "เผด็จการแห่งชนกรรมาชีพแตกต่างจากเผด็จการที่เคยมีมาจน ตรงที่ว่าเป็นครั้งแรกที่เผด็จการโดยชนส่วนใหญ่.... จุดประสงค์ไม่ใช่เพื่อสร้างความถาวรให้อำนาจที่มอยู่ แต่เป็นการกำจัดและกวาดล้างการกดขี่ชั่วนี้วันคร"

อย่างไรก็ตาม มาร์กซเองมิได้กำหนดไว้ให้แน่นอนว่า "ระบอบเผด็จการของชนกรรมาชีพ" นั้นมีความหมายเพียงใด เรื่องนี้จึงต้องปล่อยให้เลนินและสตาลิน เป็นผู้กำหนดรูปแบบขึ้นในภายหลัง ยิ่งไปกว่านั้น นักทฤษฎี เช่น มาร์กซ, เองเกลส์ ตลอดจนผู้นำของโซเวียตคนต่อ ๆ มามิได้ยืนยันให้ชัดแจ้งไว้เลยว่ายุคทองของสังคมนิยมโซเวียต หรือสภาวะแห่งสังคมนิยมจะมาถึงเมื่อไร เพียงแต่ยืนยันว่าสังคมนิยม

อุดมคติซึ่งกล่าวจะต้องมาได้อย่างแน่นอน เมื่อเป็นดังนี้ จึงเป็นที่เข้าใจว่า "เบ็ดจ การของชนกรรมาชีพ" จะต้องยืนหยัดอยู่ต่อไปจนกว่าสังคมเช่นนั้นจะมาถึงซึ่งเรื่องนี้ จะได้พิจารณาจากทั่วทั้งรัฐธรรมนูญของโซเวียตฉบับปี ค.ศ. 1936 และบทบัญญัติของ กฎหมายอาญามีความรัดกุมเพียงใด

"มาตรา 125 เพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของชนกรรมาชีพ และเพื่อ เสริมสร้างระบอบสังคมนิยม ประชาชนโซเวียตได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย ในเรื่อง

- ก. เสรีภาพในการพูด
- ข. เสรีภาพในการพิมพ์
- ค. เสรีภาพในการชุมนุม รวมทั้งเสรีภาพในการประชุมกันเป็นจำนวน มาก ๆ
- ง. เสรีภาพในการเดินขบวน และการร่วมกันเป็นกลุ่มเดินไปในถนน สิทธิของพลเมืองที่กล่าวมานี้ได้รับการรับประกัน ด้วยการมอบให้คนงาน องค์การ ของคนงานโคโซประโยชน์จาก โรงพิมพ์ กระดาษพิมพ์ อาคารของทางการ ถนน บริการสื่อสารคมนาคม และวัสดุอื่นที่จำเป็นต่อการใช้ซึ่งสิทธิดังกล่าว"¹⁷

17

Art. 125 In conformity with the interests of the working people, and in order to strengthen the socialist system, the citizen of the USSR are guaranteed by law:

- a) Freedom of Speech;
- b) Freedom of the press;
- c) Freedom of assembly, including the holding of mass meetings
- d) Freedom of street processions and demonstration

These civil rights are ensured by placing at the disposal of the working people and their organizations printing, presses, stocks of paper, public buildings the streets, communications facilities and other material requisites for the exercise of these rights. ทัศนัยภาษาอังกฤษเอามาจาก Amos J. Peaslee, Constitutions of Nations (New York: Justice House, 1967)

มาตรา 126 เพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของชนกรรมาชีพ และเพื่อพัฒนาการ
 วิวัฒนาการเป็นองค์การและกิจการการเมืองของประชาชน ประชาชนโซเวียต
 ใ้รับการคุ้มครองใหม่สิทธิจะรวมกันเป็นองค์การของประชาชน สหภาพแรงงาน
 สมาคมสหกรณ์ องค์การเยาวชน องค์การกีฬาและป้องกันประเทศ สมาคมวัฒนธรรม
 วิชาการและวิทยาศาสตร์ และกลุ่มชนที่เอาการเอางานก็มีความสำคัญทางการเมือง
 ก็ในหมู่ชนกรรมาชีพ และกลุ่มชนอื่นของชนกรรมาชีพทั้งหมดอยู่ในพรรคคอมมิวนิสต์
 ของสหภาพโซเวียต (บอลเชวิค) ซึ่งเป็นแนวทางของชนกรรมาชีพในความพยายาม
 สร้างความเข้มแข็งและพัฒนาระบอบสังคมนิยม และเป็นต้นกำเนิดขององค์การทั้งหลาย
 ของชนกรรมาชีพทั้งในคาบประชาชนและคานรัฐ" 18

18

Art. 126 In conformity with the interests of the working
 people, and in order to develop the organizational initiative
 and political activity of the masses of the people, citizens
 of the USSR are guaranteed the right to unite in public
 organizations: trade unions, co-operative societies, youth
 organizations, sport and defense organizations, cultural
 technical and scientific societies; and the most active
 and politically-conscious citizens in the ranks of the
 working class and other sections of the working people unite
 in the Communist Party of the Soviet Union (Bolsheviks),
 which is the vanguard of the working people in their struggle
 to strengthen and develop the socialist system and is the
 leading core of all organization of the working people, both
 public and state.

จากบทบัญญัติในสองมาตราก่อนของรัฐธรรมนูญโซเวียตฉบับ ค.ศ. 1936 แสดงให้เห็นถึงหลักการผูกพันเสรีภาพไว้กับความรับผิดชอบ การให้เสรีภาพนั้นก็เพื่อให้ "สอดคล้องกับผลประโยชน์ของชนกรรมาชีพ" (In conformity with the interests of the working people) และ/หรือ "เสริมสร้างระบบสังคมนิยมให้เข้มแข็ง" (to strengthen the socialist system) บทบัญญัติดังกล่าวให้ความหมายในสองลักษณะกล่าวคือ โดยทั่วไปแล้วจะใช้เสรีภาพในทางที่ขัดแย้งกับผลประโยชน์ของชนกรรมาชีพไม่ได้เลย และประการที่สองเสรีภาพนี้ไว้ใช้เพื่อเสริมสร้างระบบสังคมนิยมให้เข้มแข็งขึ้นเท่านั้น รัฐธรรมนูญของโซเวียตจึงน่าจะมิใช่จุดประสงค์เพื่อจำกัดเสรีภาพเสียมากกว่าค่าประกันเสรีภาพ ทั้งนี้จุดมุ่งหมายดังกล่าวยังได้รับการสนับสนุนจากบทบัญญัติของกฎหมายอาญาดังจะได้อธิบายในตอนต่อไปด้วย

นักกฎหมายฝ่ายโลกเสรีมักจะตั้งคำถามอยู่เสมอว่าอะไรคือ "การสอดคล้องกับผลประโยชน์ของชนกรรมาชีพ" อะไรคือ "การเสริมสร้างระบบสังคมนิยมให้เข้มแข็งขึ้น" และใครคือผู้ที่ตัดสินใจในข้อความทั้งสอง แต่สิ่งนี้จะไม่เป็นปัญหาเลยสำหรับสังคมนิยมโซเวียต ยอร์ช เคนเนน (George Kennan) กล่าวว่

"ในสังคมของรัสเซียจักต้องไม่มีกฎเคร่งอย่างอื่น ๆ จะต้องมีกิจกรรมของมนุษย์รวมกัน หรือสมาคมอื่น ๆ ไม่ว่าในรูปใดอาจรอดพ้นจากการควบคุมของพรรค... แต่กิจกรรมเหล่านี้จักต้องเกิดขึ้นมิใช่จากเจตจำนงส่วนตัวของคนเอง (ผู้นำสหคละคน) แต่เป็นไปตามความประสงค์อันใหญ่ยิ่งของวงกรรมผู้นำของพรรค และเป็นไปตาม คำสั่งสอน ที่กล่าวไว้" 19

ไม่มีข้อสงสัยเลยว่าคุณคงกล่าวทางเชื้อมนิต และก็มีทางซึ้งสูงให้เชื้อมนิต ๗
 ๗ พวกคนเหล่านั้นที่รู้ว่าอะไรเป็นสิ่งดีสำหรับสังคม และเชื่อว่าเมื่อใด
 อำนาจของพวกเขามั่นคงและปราศจากการท้าทายแล้ว เมื่อนั้นพวกเขาก็อาจทำให้
 บรรลุถึงความดีดังกล่าวได้ (สังคมในอุดมคติ) แต่ในการวิวัฒนาการความมั่นคงของ
 ระบบการปกครองของพวกเขา พวกนี้ไม่ได้อะไรที่จะยอมรับข้อจำกัดใด ๆ ไม่
 ว่าจะเป็นการจำกัดของพระเจ้าหรือของมนุษย์ ที่จะมาก็คว่าลักษณะวิธีการ
 ทาง ๆ ของพวกเขา และจนกว่าจะถึงเวลาที่จะบรรลุถึงความมั่นคงดังกล่าว
 พวกนี้ยอมถือว่าความสบายและความสุขของประชาชนในความดูแลของพวกเขา
 ต้องมาทีหลังการกำหนดค่ากับความสำคัญของแผนดำเนินการ" 20

ฉะนั้น ปัจจัยทางด้านการเมือง สิ่งแวดล้อม และบุคลิกภาพรวมกันทำให้
 โซเวียตเป็นเผด็จการที่สมบูรณ์แบบที่สุด และแทนที่รัฐจะละลายสูญสลายไปตั้งที่มาร์กซ์
 ได้ทำนายไว้ ระบบนี้กลับขยายการควบคุม และรัฐสวัสดิการให้กว้างขวางออกไปอีก
 ตลอดจนทฤษฎีความไม่รู้จักผิดผลาดของบรรดาผู้นำได้ถูกฝังลึกลงนับแต่ปฏิวัติปี ค.ศ.
 1917 เป็นต้นมา

ความเป็นผู้กำหนดแนวทางของพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตนั้น วิชิณส์กีกกล่าวว่า

"รากฐานทางการเมืองของสหภาพโซเวียต ซึ่งข้อนี้ถือเป็นหลักการสำคัญที่สุดของ
 ระบบเผด็จการของชนกรรมาชีพ, ประกอบขึ้นด้วยบทบาทในการนำและชี้แนวทาง
 ของพรรคคอมมิวนิสต์ในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในคานาเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม
 ขอเขียนต่าง ๆ ของเลนินและสตาลินได้เพิ่มเติมเรื่องนี้ไว้อย่างละเอียดถี่ถ้วน
 ทั้งในทฤษฎีและในคานาการปกครองการในเชิงปฏิบัติ" 21

20

ibid.

21

Vyshinsky, op. cit., p. 159

ซึ่ง เซลซนิก (Selznick) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า พรรคมิใช่เป็นเพียงแค่แสดง
 คนในฐานะแห่งความเป็นผู้นำเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วพรรคเป็นผู้สร้างมวลชนขึ้นโดยการ
 จักรวประชาชนเข้าเป็นองค์การ โดยการสถาปนาองค์การต่าง ๆ ของการเข้าถึงและ
 ควบคุม ซึ่งจะแปลงประชากรที่กระจัดกระจายให้กลายเป็นแหล่งของอำนาจที่สามารถ
 ระดมสรรพกำลังขึ้นได้ ควบคู่กันพรรคจึงเป็นเสมือนแนวทางของมวลชน เป็นผู้กำหนด
 แนวทาง และนโยบายของประชาคมและเมื่อประชาชนยอมรับการชี้นำดังกล่าว ประชาคม
 ก็ต้องจำรับการจำกัด ควบคุม ควบคุมการโจมตีความเป็นผู้นำยอมเป็นการทรยศต่อรัฐ ซึ่ง
 การกวาดล้างต่าง ๆ ของผู้นำถือว่าเป็นเครื่องมือแห่งการปกครองที่ชอบชนิดหนึ่ง ทั้ง
 นี้ในทางปฏิบัติพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตสามารถแสดงออกซึ่งความเป็นผู้นำโดยวิธีต่าง ๆ
 ดังนี้

1. สนับสนุนผู้แทนของพรรคให้เข้าดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ในกิจการของรัฐ
2. พรรคจะเข้าแทรกแซงในการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ ของรัฐบาล
 และองค์การที่มีอิทธิพลต่าง ๆ โดยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ
3. เป็นผู้กำหนดแผนงาน กำหนดแนวทางดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ
 ไม่ว่าจะเป็นในคานอุตสาหกรรม เกษตรกรรม หรือองค์กรทางวัฒนธรรม ฯลฯ²²

สำหรับแนวปฏิบัติภายในพรรคเองนั้น ก็อาจจะต่างไปจากหลักการข้างต้น
 ก็หาไม่ พรรคยังต้องอยู่ภายใต้อำนาจการควบคุมขององค์การบริหารกลางและบรรดา

ผู้นำต่าง ๆ ในทำนองของประชาธิปไตยแบบศูนย์กลาง (Democratic Centralism) ²³
 ซิง มากาเรต มีด (Magaret Mead) กล่าวว่า พฤติกรรมของบรรดาสมาชิกพรรค
 ก็คือ "รูปร่างหลักการต่าง ๆ ของลัทธิมาร์กซ์ - เลนินนิสต์ และนำหลักการต่าง ๆ
 ดังกล่าวมาปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดจากเบื้องบน ทั้งนี้โดยมิต้องใช้ความคิดในเรื่อง
 เหล่านี้" ²⁴ สมาชิกพรรคมีสิทธิวิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็น และแสดงประจักษ์ได้
 แต่สมาชิกพรรคมีหน้าที่ที่จะต้องเคารพการวินิจฉัย และคำสั่งจากฝ่ายบริหารระดับ
 สูงอย่างเข้มงวด นั่นคือมอบความไว้วางใจทั้งหมดให้แก่กลุ่มผู้นำเพียงอย่างเดียว ผล
 ที่ปรากฏชัดเจนนที่สุดตามหลักการนี้ก็คือ บรรดาสื่อมวลชนในสหภาพโซเวียตคือกระบอก
 เสียงของบรรดาผู้นำและเครื่องมือของพรรค บรรดาบรรณาธิการ ผู้อำนวยการจะต้อง
 สนใจรับฟังนโยบายของผู้นำ และของพรรค ทั้งนี้เพื่อกำหนดงานให้ "สอดคล้อง
 กับผลประโยชน์ของชนกรมาชีพ" และ/หรือ "เสริมสร้างระบอบสังคมนิยม" ใน
 สหภาพโซเวียตจึงมีการตรวจคัดข่าว (Censor) กันอย่างเ็นลำเป็นสัน บอริส
 โปเลวอย (Boris Polevoi) นักประพันธ์ชาวรัสเซียเขียกล่าวไว้ในสหภาพโซเวียต

²³ ระบบประชาธิปไตยแบบศูนย์กลางเป็นความคิดของเลนิน มีลักษณะที่สำคัญอยู่
 2 ประการ ประการแรก มีลักษณะของประชาธิปไตยคือ สมาชิกพรรคมีสิทธิวิพากษ์วิจารณ์
 แสดงทรรศนะและมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนภายในพรรคได้ โดยถือเอาเสียงข้างมาก
 ของสมาชิกเป็นเกณฑ์ ประการที่สอง มีลักษณะเป็นศูนย์กลาง คือ อุดมการณ์ทุกระดับ
 ของพรรคจะต้องเคารพต่อคำวินิจฉัยขององค์กรพรรคที่อยู่ในระดับสูงกว่าอย่างเข้มงวด
 ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วระบบประชาธิปไตยแบบศูนย์กลางจะมีลักษณะเป็นแบบเผด็จการมากกว่า
 ประชาธิปไตย (ดู George H. Sabine, A History of Political Theory
 (New York: Holt, Rinehart and Winston Inc., 1961), p. 862

²⁴

Mead, op. cit., p. 21.

"มีการตรวจคัดข่าวกันทุกหนทุกแห่ง" (There is censorship everywhere)²⁵ ความรับผิดชอบในการควบคุมสื่อมวลชนตกอยู่กับพรรค โดยหน่วยโฆษณาชวนเชื่อและการชักจูง (Department of Propaganda and Agitation) ส่วนในระบอบรัฐชาลมีหน่วยงานที่เรียกว่า Glavit มีหน้าที่ตรวจสอบข่าว การนำเข้าประเทศ ซึ่งสิ่งตีพิมพ์ของต่างประเทศจะกระทำมิได้หากมิได้รับอนุญาต ดังนั้นโรงพิมพ์ส่วนมากจะเป็นของรัฐหรือได้รับการสนับสนุนจากรัฐในค่านต่าง ๆ เช่น เครื่องพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์การพิมพ์ ในทางทฤษฎีแล้ว หนังสือพิมพ์ ถือว่าเป็นของประชาชนซึ่งมีพรรคเป็นผู้แทน และเป็นสื่อกลางที่สำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างพรรคกับประชาชน พรรคจะดำเนินการควบคุมหนังสือพิมพ์สามทางด้วยกัน ทางที่หนึ่ง พรรคจะเป็นผู้แต่งตั้งบรรดาบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์ทั้งหลาย โดยการพิจารณาจากความไว้วางใจทางการเมือง มิได้อาศัยความชำนาญด้านวิชาชีพเป็นเกณฑ์ตัดสิน ทางที่สอง พรรคจะเป็นผู้ให้ข่าวและเสนอบทความต่าง ๆ เพื่อลงในหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ทางสุดท้าย พรรคจะทำการสำรวจและวิจารณ์หนังสือพิมพ์ที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้จดหมายวิจารณ์หนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ ได้อีกด้วย วิธีการดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าบรรณาธิการหนังสือพิมพ์โซเวียตอยู่ในสถานะที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม เพราะนอกจากจะต้องเป็นผู้ถือสัตย์ต่อ ระบบสังคมนิยมแล้ว ยังมีหน้าที่นำแนวทางของพรรคมาปรับเข้ากับปัญหา และผู้อ่านอีกด้วย

ในทำนองเดียวกันการกระจายเสียงของโซเวียตขึ้นอยู่กับกรรมการควบคุมของคณะกรรมการ วิทยุแห่งสหภาพ (All-Union Radio Committee) ซึ่งอยู่ภายใต้ความดูแลของพรรค ซึ่งพรรคมีวิธีการควบคุมสามทาง เช่นเดียวกับการควบคุมหนังสือพิมพ์ ส่วนการจัดฉายภาพยนตร์ หรือการแสดงละครก็จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการศิลปะแห่งสหภาพ (All - Union Committee of Arts) อีกเช่นกัน โดยสรุปแล้ว รัฐบาลจะมีอำนาจตามกฎหมายแต่เพียงผู้

เกี่ยวในการใช้สื่อมวลชนทุกประเภท ปัญหาที่ซับซ้อนและสามารถให้มีการอภิปราย
ถกเถียงกันได้นั้น จะต้องเป็นปัญหาหรือประเด็นที่ได้รับอนุมัติจากรัฐบาล ซึ่งในบางกรณี
การวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ โดยเปิดเผยก่อนหน้าที่กระทำใดบางเหมือน
กัน แต่สาระสำคัญของการวิพากษ์วิจารณ์จะต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับความผิดพลาดใน
การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ระดับกลาง ๆ และระดับต่ำ ซึ่งไม่อาจจะโต้แย้งโดยเปิดเผย
ได้ว่า แนวความคิดหรือหลักการของรัฐเป็นสิ่งที่ไม่ดี แต่จะได้รับการสนับสนุนให้
วิพากษ์วิจารณ์ความบกพร่องในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้

การสื่อสารมวลชนของโซเวียตที่ไต่พัฒนามาถึงขั้นนี้ ได้กลายเป็นส่วนอันกลมกลืน
กับระบอบของโซเวียต ไม่มีแนวคิดของฝ่ายโลกเสรีที่ว่าหนังสือพิมพ์เป็นฐานันครที่ดี มี
หน้าที่เฝ้ามองเสนอรายงานวิจารณ์ฐานันครที่หนึ่ง สอง และสาม แต่มีเพียงทฤษฎีเดียว
ลนินได้เคยกล่าวไว้ว่าหนังสือพิมพ์ควรจะเป็น "นักโฆษณาชวนเชื่อเพื่อส่วนรวม นักยุยง
ปลุกปั่นเพื่อส่วนรวม... และนักชักชวนกองทัพเพื่อส่วนรวม"²⁶ สื่อมวลชนจึงต้อง
เป็นอุปกรณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมและความคุมสังคม การใช้สื่อมวลชนเพื่อความ
บันเทิงถือว่าเป็นการ ไม่สมควร เช่นเดียวกับที่บอลเชวิคถือว่า การพักผ่อนเป็นสิ่งที่น่า
รังเกียจ มาร์กซเห็นว่า การควบคุมหนังสือพิมพ์โดยรัฐจะต้องเป็นเจ้าของอุปกรณ์ต่าง ๆ
ในการดำเนินกิจการ เพราะทราบใจที่พวกนายทุนยังควบคุมทรัพย์สินเหล่านั้นไว้ จนกรรมมา
ชีพก็ยัง ไม่อาจเข้าถึงรากฐานของการสื่อสารชนชั้นได้โดยสมบูรณ์ของตนเอง ระบบการ
สื่อสารมวลชนในโซเวียตปัจจุบันเป็นเพียงสื่อกลางที่แสดงออกถึงแนวความคิดของโซเวียต
ไม่มีหนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะเป็นปากเสียงของบุคคล ไม่มีหนังสือพิมพ์วิพากษ์วิจารณ์อย่าง

แนวความคิดดังกล่าวเท่ากับเป็นการปฏิเสธ "เสรีภาพ" ในทฤษฎีของฝ่ายเสรีนิยมอย่างสิ้นเชิง และดูเหมือนว่าทฤษฎีที่ต่างกันของทั้งสองฝ่ายไม่มีหนทางที่จะลงเอยกันได้ ฝ่ายเสรีนิยมมองโซเวียตว่า เสรีภาพสูงสุดแก่ประชาชนเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะเสรีภาพของโซเวียตผูกพันอยู่กับหน้าที่ที่มีต่อสังคม (โซเวียต) ประการหนึ่ง และผูกพันอยู่กับสิ่งที่พวกตนถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอีกประการหนึ่ง สิ่งที่โซเวียตถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นก็คือทฤษฎีมาร์กซ์ - เลนิน แต่สิ่งที่ตรงกันอยู่ประการหนึ่งก็คือ ความพึงพอใจ ความพึงพอใจที่ชาวฝ่ายโลกเสรีมีความพึงพอใจที่ได้มีเสรีภาพจากรัฐ ส่วนโซเวียตมีความพึงพอใจที่ได้มีเสรีภาพภายใต้รัฐ เพราะโซเวียตถือว่ารัฐนำมาซึ่งสิ่งดีงามสำหรับพลเมือง ดังนั้น จึงเข้าใจได้ว่าเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของบุคคลในโซเวียตตามทฤษฎีของฝ่ายโลกเสรีจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ วิชิตส์ก็กล่าวไว้ว่า

"ในรัฐของเรา (โซเวียต) เป็นธรรมดาอยู่เองว่า **ไม่มี**การรับรองเสรีภาพในการพูด และการพิมพ์สำหรับเป็นศัตรูของสังคมนิยม การกระทำทุกอย่างของพวกมันจะฉวยโอกาสบ่อนทำลายรัฐ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการบ่อนทำลายฝ่ายแรงงาน เสรีภาพท่านเองนั้นซึ่งไทแกมบุษยาจำพวกนี้พึงถือได้ว่าเป็นอาชญากรรมในการต่อต้านการปฏิวัติ (โซเวียต) ... เสรีภาพในการพูด ในการพิมพ์ ในการชุมนุมและประชุม การแห้วและเดินขบวนทั้งหมดนี้เป็นสมบัติของพลเมืองของสหภาพโซเวียต ซึ่งรัฐไทหลักประกันโดยมีเงื่อนไขอยู่เพียงประการเดียวว่าพลเมืองจักต้องใช้เสรีภาพไปในทางที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ต่าง ๆ ของฝ่ายแรงงาน และเพื่อจุดมุ่งหมายที่จะสนับสนุนระบบสังคมนิยมของฝ่ายโซเวียตลิสต์ไทเข้มแข็งขึ้น" ²⁹

คำพุดคั่งกล่าวของ วิหิตส์กี แสดงให้เห็นภาพพจน์ของระบอบโซเวียตโคซัคเจนนอกกว่า จะตองทำลายล้างและคัดถอนสิทธิของชนชั้นกลางที่ยังเหลืออยู่อีกต่อไป และแกนแหงของทั้งสี่คอมพิวนั้น วิหิตส์กีกล่าวเสริมอีกว่า มีเพียงแต่ไมควรจะมีระบบการควรวจาวเท่านั้น เขาอ้างววาในโซเวียตกวหนากวาวฝายโลกเสริมมากก็ตรงที่ววา โซเวียตยินยอมใหค้พิมพ์เผยแพรความคึกเห็นของมวลชนฝายแรงงานอยางสุจริต ไมมคใหจ้อกควาย และนี่คือสิ่งที่ไม่อาจลงรอยกันไคระหวาง โซเวียตและฝายเสรีนิยมนั้นเอง 30

สิ่งทีเอื้ออำนวยตอการปกครองของระบอบโซเวียตประการหนึ่งก็คือ การสร้าง ความเชื่อ คานิยม และบุคคคลิกภาพ โดยเฉพาะตอหมูเยาวชน เพื่อสืบตอเจตนารมณ ทางลัทธิคังแกปรุมวัย ซึ่งเชื่อววาชาวรัสเซียพรอมใจกันอยูภายใตระบอบโซเวียตค้ควย สาเหตุแหงการปลุกฝิง ความเชื่อ คานิยม และบุคคคลิกภาพนี้เอง มีโซเพราะการใช้ อำนางบังคับตออยางใด 31 วิธิการหนึ่งที่โซเวียตใช้ในการสร้างลักษณะคังกล่าว คือ กุจรโชนณาชวนเชื่อ (Propaganda) โดยอาศัยหนวยงานหลัก เช่น พรรค, สันนิบาตเยาวชน (The All - Union Leninist Young Communist League) องคการอนุชนยุวกเบิก(The All - Union Young Pioneer Organization) และศาล เป็นตน ทั้งนี้ เลนินเคยกล่าวววา ระบบเผค้จการของชนกรวมชาติจะบรรลุซึ่งความสำเร็จไคก็เพราะรัฐวิธิการรวบรวมการบีบบังคับ เขากับการโนมนาว ชักจูง

30

ibid., p. 613

31

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, จิตวิทยาการเมือง (กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรม-
ศาสตร์, 2522), หน้า 87

4. พื้นฐานในการกำหนดความผิดตามกฎหมายอาญาไซเวียต

กฎหมายฉบับลงวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1958 ซึ่งได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้าย เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1977 ได้วางแนวความคิดขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะของความผิดทางอาญาของไซเวียต ไว้ดังนี้ 32

มาตรา 1 (จุดมุ่งหมายของการบัญญัติกฎหมายอาญา) การบัญญัติกฎหมายอาญาของสหภาพไซเวียตและสาธารณรัฐ ย่อมมุ่งในการปกป้องระบบรัฐ และสังคมไซเวียต ทรัพย์สินสมบัติของสังคมนิยม สิทธิและเนื้อหาของประชาชนและกฎหมายของสังคมนิยมทั้งปวงที่จัดมีขึ้น เพื่อป้องกันการทำผิดความผิดอาญา

เพื่อบรรลุถึงความมุ่งหมายดังกล่าว การบัญญัติกฎหมายอาญาของสหภาพไซเวียต และสาธารณรัฐจะไต่เบงชีวากยันตรายต่อสังคมชนิดใดจะเป็นความผิดอาญา และมีโทษที่จะลงแก่ผู้ใดที่ใดกระทำผิด

มาตรา 7 (ลักษณะของความผิดทางอาญา) การกระทำที่เป็นภัยต่อสังคมโดยล่วงละเมิดระบบรัฐ และสังคมไซเวียต ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมทรัพย์สินสมบัติของสังคมนิยม ร่างกาย สิทธิทางการเมือง การทำงาน ทรัพย์สินและสิทธิประการอื่นของประชาชน และรวมถึงการกระทำที่เป็นภัยต่อสังคมโดยประการอื่นอันล่วงละเมิดกฎหมายแห่งสังคมนิยม และถูกกำหนดไว้ตามกฎหมายอาญาแล้วจะถือว่าเป็นความผิดทางอาญา

การกระทำ หรือองค์เว้นการกระทำใดจะไม่ถูกถือว่าเป็นความผิดทางอาญา แมว่าจะประกอบไปด้วยลักษณะแห่งการกระทำที่กำหนดไว้ตามกฎหมายอาญา หากการกระทำนั้นไม่ได้อิทธิ เกิดภัยอันตรายต่อสังคม

แนวความคิดพื้นฐานของความผิดตามกฎหมายอาญาโซเวียตดังกล่าวมีลักษณะที่แตกต่างไปจากบททั่วไปของความผิดอาญาฝ่ายโลกเสรีในลักษณะที่เด่นชัดอยู่ประการหนึ่งในแง่ที่ว่า แนวคิดของความผิดตามกฎหมายอาญาโซเวียตมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองสังคม หรือรัฐ มากกว่าที่จะมุ่งคุ้มครองเอกชน เช่น กฎหมายอาญาของฝ่ายโลกเสรีเมื่อเป็นเช่นนั้นจึงเป็นการวาง เกินไปที่จะกล่าววาทะโซเวียตมิได้ให้ความแตกต่างระหว่างความผิดอาญาธรรมดา กับอาชญากรรมทางการเมือง (Political Crimes) ซึ่งบรรดาผู้นำโซเวียตมักจะกล่าวอ้างอยู่เสมอในความเท่าเทียมกัน (ในอัตราโทษ) ของความผิดอาญาทั้งสองลักษณะ โซเวียตมิได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อผู้ที่กระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐเลยกระนั้นหรือ แนวคิดของกฎหมายอาญาที่โดยมากมาเป็นที่ช่วยกันสามารถตอบคำถามดังกล่าวได้อย่างดีว่า โซเวียตมุ่งประเด็นไปยังความผิดทางการเมืองเสียเป็นส่วนใหญ่ แม้ว่า อเล็กซานดร์ ซุกฮาเรฟ (Aleksandr Sukharev) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรมคนแรกของโซเวียตจะได้กล่าวว่า "แนวความคิดทั้งหลายเกี่ยวกับนักโทษทางการเมือง (political prisoner) ไม่เคยปรากฏในประเทศเรา (โซเวียต)... . ข้าพเจ้าไม่เคยพบเห็น และก็ยังไม่รู้จักจนกระทั่งทุกวันนี้ว่าจะมีกฎหมายโซเวียตฉบับใดสามารถดำเนินคดีต่อประชาชน เพราะเหตุแห่งความเห็นทางการเมืองหรือทางศาสนา...³³ ก็ได้ถูกโต้แย้งโดยจดหมายเปิดผนึกเนื่องในโอกาส "วันแห่งนักโทษการเมือง" (Political Prisoner's Day) จากปัญญาชนชาวโซเวียตแก่คน ที่โดบงชี้ให้เห็นว่าโซเวียตจัดลำดับการดำเนินคดีนักโทษทางการเมืองต่างไปจากนักโทษธรรมดา และจดหมายฉบับนี้ยังได้อธิบายถึงความผิดทางการเมืองในโซเวียตว่าหมายถึงความผิดที่มีจุดประสงค์ที่จะบ่อนทำลาย (undermine) กล่าวร้าย (defame) และทำให้อ่อนลง (weaken)

ซึ่งรัฐโซเวียต หรือการหักหลังโซเวียต³⁴ นอกจากนี้ความผิดทางการเมืองยังอาจถูกนำมาสู่บุคคลใดโดยหน่วยสืบราชการลับของโซเวียต (Komitet Gosudarslvennoy Bezopasnosti; "KGB") ไม่ว่าในขณะที่อยู่ในระหว่างชั้นสอบสวน หรือการพิจารณาคดีชั้นศาลก็ตาม และส่วนใหญ่จะเป็นคดีที่เกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ ทั้งนี้โดยอาศัยการติดต่อบริการอย่างธรรมดาสามัญที่ส่วระหว่างหน่วยสืบราชการลับกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรดำเนินการดำเนินคดี เช่น การโทรศัพท์แจ้งไปยังองค์การสืบสวน (The agency of Investigation) การติดต่อกับพนักงานอัยการ หรือ ศาล เป็นต้น บุคคลสามประเภทที่อาจอยู่ในข่ายที่ต้องหาว่าใคร่กระทำความผิดทางการเมือง ได้แก่ บรรดาชนกลุ่มน้อยในส่วนต่าง ๆ ของโซเวียต บรรดาผู้ที่ยังมีความศรัทธาในศาสนาและพวกปัญญาชนทั้งหลาย ซึ่งรวมเรียกในภาษารัสเซียว่า "heretical troika"³⁵ สำหรับบุคคลสองประเภทแรกคือ ชนกลุ่มน้อย และผู้เลื่อมใสในศาสนาไม่ใช่เรื่องแปลกที่โซเวียตจำต้องกำจัดเสียเพื่อความก้าวหน้าของระบอบโซเวียต แต่ขอทำนายว่าพวกนี้คือ บุคคลจำพวกที่สาม หรือพวกปัญญาชน นั้น เหตุใดโซเวียตจึงไม่ปรารภนามบุคคลจำพวกนี้ พวกปัญญาชนสนับสนุนทฤษฎีมาร์กซิสต์บริสุทธิ์ (pure Marxism) สนับสนุนลัทธิสังคมนิยมแบบประชาธิปไตย (democratic socialism) หลักนิติธรรม (The Rule of Law) และอิสรภาพที่เชื่อมั่นให้กับเสรีภาพในการพูด (freedom of speech) โดยบริสุทธิ์ใจ พวกปัญญาชนถูกใช้เป็นเครื่องมือโฆษณาชวนเชื่อของโซเวียตต่อสายตาของโลกภายนอก เพราะพวกนี้มีความนิยมในข้อกำหนดของปัญญาสากลว่าควยสิทธิมนุษยชน ของสหประชาชาติอยู่ในตัว ความซัดเซงที่ปรากฏชัดก็คือบุคคลจำพวกนี้ยังคงยึดถือหลักการของสิทธิมนุษยชน เสรีภาพในการรับข่าวสารซึ่งรวมถึงเสรีภาพในการพูด, เสรีภาพในการเชื่อมั่น (Freedom of Conscience) และเสรีภาพ

34
ibid., p. 206

35
ibid., p. 207

ในการเคลื่อนย้าย ยูรี เอ็นโดรปอฟ (Iurii Andropov) ประธานองคการ
 สืบราชการลับ โซเวียตถึงกับกล่าวเหยียดหยามบรรดามุคคดประเภทที่มิมีความนิยมใฝ่
 ในระบอบประชาธิปไตยในขณะที่ก็ให้การสนับสนุนระบอบสังคมนิยมว่ามีความตั้งใจ
 จริงที่จะทำลายระบอบสังคมนิยมในที่สุด 36

ระบบตุลาการของโซเวียตได้รับการค้ำประกันจากศาลต่าง ๆ ของโซเวียต
 และโดยกฎหมายฉบับต่าง ๆ อาทิ กฎหมายฉบับวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1958 (แก้
 ไขครั้งสุดท้ายเมื่อ 12 สิงหาคม ค.ศ. 1971) มาตรา 1 บัญญัติรับรองความ
 ยุติธรรมของสหภาพโซเวียตไว้ว่าจะถูกประสิทธิ์ประสาทโดยศาลประเภทต่าง ๆ ของ
 โซเวียต, และกฎหมายของสภาสูงสุดแห่งโซเวียต (Supreme Soviet) ฉบับวันที่
 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1957 (แก้ไขครั้งสุดท้ายเมื่อ 12 สิงหาคม 1971) มาตรา
 1 อีกเช่นกันได้บัญญัติให้ศาลสูงของโซเวียต (USSR Supreme Court) เป็นองค์
 การตุลาการสูงสุดของสหภาพโซเวียต 37

ข้อที่นำพิจารณาได้แก่หน้าที่ของศาล โดยกฎหมายฉบับวันที่ 25 ธันวาคม
 ค.ศ. 1958 (แก้ไขครั้งสุดท้ายเมื่อ 12 สิงหาคม ค.ศ. 1971) มาตรา 3
 ความว่า

36

ibid., p. 208

37

Butler, op. cit., p. 225

"ศาลมีหน้าที่อบรมประชาชนของสหภาพโซเวียตให้มีความรักภักดีต่อโซเวียต (Motherland) และลัทธิคอมมิวนิสต์ (communism) และให้มีความรักที่เข้มแข็งได้แก่ เกี่ยวในการปฏิบัติตามกฎหมายของโซเวียต ในรู้จักการบำรุงรักษาทรัพย์สินของสังคมนิยม ในปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกรรมกร... ในกฎแห่งการดำเนินชีวิตของประชาชนสังคมนิยม

ในการใช้มาตรฐานการลงโทษทางอาญา ศาลอาจใช้วิธีการปรับปรุงและการให้การศึกษาแทนได้"³⁸

บทบัญญัติดังกล่าวเป็น เรื่องธรรมดาสำหรับโซเวียตซึ่งมีการปกครองที่ถือความสำคัญของการเป็นผู้นำ และยึดนโยบายของพรรคเป็นอันดับหนึ่ง ดังนั้นจึงไม่มีหลักความเป็นอิสระของตุลาการดังเช่นประเทศในโลกเสรี การพิจารณารรคดีจะต้องยึดนโยบายเป็นสำคัญ กฎหมายของ สภาสูงสุดแห่งโซเวียต (Supreme Soviet) ฉบับวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1957 (แก้ไขครั้งสุดท้ายเมื่อ 12 สิงหาคม ค.ศ. 1971) มาตรา 2 ใ้บทบัญญัติไว้อย่างชัดเจนให้ศาลสูงของโซเวียตขึ้นตรงต่อสภาสูงสุดแห่งโซเวียต (Supreme Soviet) และมาตรา 4 บัญญัติให้ผู้พิพากษาศาลสูงมาจากการเลือกตั้งทุก ๆ 5 ปี³⁹ ซึ่งในทางพฤตินัยแล้วศาลจะมีสิทธิในการลงความเห็น ว่าคำพูดใดบางอย่างที่ขัดแย้งกับผลประโยชน์ของชนกรรมาชีพ และคำพูดประเภทใดที่เป็นการทำลายโซเวียตซึ่งครั้งหนึ่งมักจะถือกันว่าเป็นความผิดฐานปฏิวัติซ้อน (Counterrevolutionary Crimes) หรือ "การกระทำอันเป็นภัยต่อรัฐเป็นอย่างยิ่ง" (especially dangerous crimes against the State)

38

ibid., p. 217

39

ibid., p. 225

ในระยะแรกนั้น คำตัดสินของศาลเกี่ยวกับเสรีภาพในการพูดไต่สวนหลัก
ไว้ว่าคำพูดใดจะถือเป็นความผิดโลกต่อเมื่อคำพูดนั้นประกอบด้วยเจตนาที่จะล้มล้าง
ระบอบการปกครอง โดยศาลจะพิจารณาถึงสถานะเดิม (class origin) และผล
ของคำพูด (result of the speech) เพื่อนำมาเป็นข้อพิจารณาถึงเจตนา
ภายในของผูกระทำ (ว่ามีเจตนาที่จะล้มล้างระบอบการปกครองหรือไม่)⁴⁰

⁴⁰ อีกคดีหนึ่งชาวรัสเซียซึ่งถูกจับกุม เพราะการจับกุมปฏิวัติต่อต้านอตุการเฉพาะ
ปลุกของเจ้าหน้าที่ และศาลของท้องถิ่นไต่สวนความเห็นว่าชายผู้นี้มีความผิด แต่ศาล
สูง (Supreme Court) กลับคำตัดสินเสีย ศาลสูงเห็นว่าชานานานี้ไม่มีความผิด
ทั้งนี้ ศาลใช้วิธีตรวจสอบสถานะเดิมและผลของคำพูด ซึ่งเห็นว่าชานานานี้เป็นผู้
สนับสนุนระบอบการปกครองของโซเวียตและไม่มีการกระทำที่ขัดกับประโยชน์ของ
กรรมมาชีพ จึงสมควรที่จะได้รับการคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญในเรื่องเสรีภาพในการพูด
โดยกล่าววาชานานานี้ "เป็นกรรมกร เป็นผู้ไม่สมประกอบและไม่ใช้ศัตรูทางชนชั้น"
(คำตัดสินของศาลสูง เมื่อต้นปี ค.ศ. 1936)

อีกคดีหนึ่งในปี ค.ศ. 1940 นายสิบหกรูหนึ่งต้องหวาดกลัวการละเมิด
กฎหมายอาญา ประเด็นที่ของพิจารณาคือเขาจะได้รับการคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญใน
เสรีภาพในการพูดหรือไม่ ศาลพิจารณาดังสถานะเดิมแล้วไม่เชื่อว่าบุคคลผู้นี้จะทำการ
ปฏิวัติจริง เพราะเขารับใช้ประเทศชาติโดยการเป็นทหารมาตลอด และยังเป็น
สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์มาเป็นเวลาถึง 23 ปี คาย

(ดู John N. Hazard, The Soviet System of Government
(Chicago: University of Chicago Press, 1968), p. 56)

ขออนุญาตนอกจากนี้คือ กฎบัตรของคณะกรรมการกลางบริหาร (Central Executive Committee) และสภากรรมาธิการประชาชน (Council of People's Commissars) เมื่อวันที่ 7 มีนาคม ค.ศ. 1944 ซึ่งได้ให้อำนาจกระทรวงมหาดไทยในการลงโทษบุคคลที่เห็นว่าเป็นภัยสังคม โดยการเนรเทศเป็นเวลาไม่เกิน 5 ปี หรือ ให้ทำงานในค่ายกรรมกรได้ไม่เกิน 5 ปี ในกรณีเช่นนี้ศาลจะไม่นับเมื่อเข้ามาเกี่ยวข้องและจะไม่มี การพิจารณาคดีด้วย การวินิจฉัยชี้ขาดจะกระทำอย่างลับโดยคณะกรรมการพิเศษตามกฎหมาย คณะกรรมการพิเศษดังกล่าวได้มีการยกเลิกเป็นครั้งคราว เมื่อปี ค.ศ. 1953 แต่ไม่ปรากฏว่ากฎบัตรปี ค.ศ. 1944 ได้ยกเลิกไปแล้วหรือยัง หากปรากฏว่าโดยยกเลิกไปแล้วจะมีผลในการโอนคดีดังกล่าวกลับไปสู่การพิจารณาทั่ว ๆ ไปของศาล และการเนรเทศและส่งตัวไปยังค่ายกรรมกรจะต้องยกเลิกไปด้วย อย่างไรก็ตามวารสารกฎหมาย ชื่อ Sovetskoe Gosudarstvo; Pravo ซึ่งพิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1956 กล่าวถึงการยกเลิกคณะกรรมการพิเศษ โดยไม่ได้กล่าวถึงการยกเลิกกฎบัตรด้วย 41

โซเวียตมีระบบการควบคุมการแสดงความคิดเห็นที่เข้มงวดกว่าประเทศใด ๆ อาจกล่าวได้ว่าระบบการควบคุมแยกออกเป็น 2 ชั้น คือชั้นแรก บุคคลที่จะมีเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมาตรา 125 จะต้องมีใบขออนุญาตเป็นภัยต่อสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการกระทำที่จะได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 125 จะต้องสอดคล้องกับผลประโยชน์ของชนกรรมาชีพยิ่งกว่านั้นในชั้นที่สอง การกระทำที่จะได้รับการคุ้มครองดังกล่าวจะต้องเป็นการกระทำที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้นำโซเวียตด้วย และในกรณีเช่นนี้ย่อมจะได้

รับการสนับสนุนใหม่เสรีภาพอย่างเต็มที่ ถึงกับมีผู้เปรียบเทียบว่า ชาวรัสเซียมีเสรีภาพเต็มที่ในการพูดว่า "ใช่" แต่ไม่มีเสรีภาพในการพูดว่า "ไม่ใช่" 42

5. การแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญโซเวียตฉบับปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญฉบับ วันที่ 7 ตุลาคม ค.ศ. 1977 ยังคงยืนยันว่าประชาชนโซเวียตเป็นผู้ยึดถือแนวคิดของลัทธิคอมมิวนิสต์วิทยาศาสตร์ (scientific communism) และเป็นผู้ร่างมรดกทางแนวคิด และหลักการของรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ค.ศ. 1936 แนวความคิดของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมิได้ละทิ้งแนวทางเดิมของโซเวียต ในส่วนอารัมภบท ยังคงกล่าวยกย่องการปฏิวัติบอลเชวิค มีข้อความว่า

"มหาปฏิวัติสังคมนิยมเดือนตุลาคม (The great Socialist October Revolution) ที่โคกการโดยกรรมกร และชาวนาของรัสเซีย ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ อันมีท่านเลนิน (V.I.Lenin) เป็นหัวหน้า ได้โค่นล้มการปกครองของนายทุนและเจ้าที่ดิน ได้ทำลายโซทรานแห่งการกดขี่ ได้สถาปนาเผด็จการของชนกรรมาชีพ และได้สร้างสรรรัฐโซเวียตอันเป็นรัฐในแบบใหม่ที่เปี่ยมเครื่องมือนพื้นฐานสำหรับการป้องกันผลประโยชน์ของการปฏิวัติ และสำหรับการก่อสร้างสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์..."

จุดมุ่งหมายของรัฐยังคงดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางเดิม ภายใต้การชี้นำของรัฐบาลเผด็จการชนกรรมาชีพ เป็นการดำเนินการจัดระบอบความสัมพันธ์ทางสังคมแบบสังคมนิยม และเปลี่ยนความสัมพันธ์ดังกล่าวให้เป็นความสัมพันธ์แบบคอมมิวนิสต์ในโอกาสต่อไป พร้อมกับการหลอหลอมพลเมืองของสังคมคอมมิวนิสต์ขึ้นมา

มาตรา 3 รัฐโซเวียตได้รับการจัดตั้งและปฏิบัติหน้าที่ตามหลักประชาธิปไตยแบบศูนย์กลาง นั่นคือ การเลือกตั้งองค์กรแห่งอำนาจรัฐทั้งหมดตั้งแต่ระดับต่ำสุดถึงสูงสุด ของคนเหล่านั้นรับผิดชอบต่อประชาชนและเป็นพันธะขององค์กรระดับต่ำที่จะต้องเคารพมติขององค์กรระดับสูงกว่า ประชาธิปไตยแบบศูนย์กลางผสมผสานการนำจากศูนย์กลางเข้ากับความคิดริเริ่มของท้องถิ่น และกิจกรรมสร้างสรรค์ และปฏิบัติตามรับผิดชอบขององค์กรรัฐแต่ละองค์การและเจ้าหน้าที่ทุกคนในงานที่ได้รับมอบหมาย 43

43

Article 3 The Soviet State is organized and functions in accordance with the principle of democratic centralism: all organs of state power are elected from the lowest to the highest, they are accountable to the people, and the decisions of higher organs are binding for lower organs. Democratic centralism combines unified leadership with local initiative and creative activity, and with the responsibility of every state organ and official for the tasks entrusted to them. ค้นฉบับภาษาอังกฤษเอามาจาก F.J.M. Feldbrugge, The constitutions of the USSR and the Union Republics (Maryland: Sijthoff & Noordhoff, 1979)

มาตรา 6 กำลังนำและกำลังชี้นำแห่งสังคมโซเวียตและแกนกลางของระบบการเมืองขององคการรัฐและองคการของประชาชนทั้งมวลคือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งสหภาพโซเวียต พรรคคอมมิวนิสต์แห่งสหภาพโซเวียตดำรงอยู่เพื่อประชาชนและรับใช้ประชาชน

พรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งศึกษารูควัดลัทธิมาร์กซ์ลัทธิเลนินเป็นผู้กำหนดแนวทางทั่วไปในการพัฒนาสังคมและกำหนดนโยบายภายในประเทศและต่างประเทศแห่งสหภาพโซเวียต โซเวียตลิสต์รีพับลิก เป็นผู้ดำเนินงานก่อสร้างอันยิ่งใหญ่ของประชาชนโซเวียต และปลุกฝังลักษณะของการมีโครงการเป็นระบบของควยทฤษฎีลงในการต่อสู้ของพวกเขา เพื่อชัยชนะของลัทธิคอมมิวนิสต์

องคการพรรคทั้งมวลปฏิบัติหน้าที่ภายในขอบเขตของรัฐธรรมนูญแห่งสหภาพโซเวียตโซเวียตลิสต์รีพับลิก 44

44

Article 6 The Communist Party of the Soviet Union is the leading and guiding force of Soviet society and the nucleus of its political system and of state and social organizations. The CPSU exists for the people and serves the people.

Armed with Marxist-Leninist doctrine, the Communist Party determines the general perspective of the development of society and the course of the domestic and foreign policy of the USSR, directs the great creative activity of the Soviet people, and imparts a planned and scientifically-sound character to their struggle for the victory of communism.

All party organizations function within the framework of the Constitution of the USSR.

บทบัญญัติในสองมาตราก่อนแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการปกครองของโซเวียต
ปัจจุบันมิได้เปลี่ยนไปจากหลักการเดิม โซเวียตยังคงยึดหลักประชาธิปไตยแบบศูนย์กลาง
อยู่ ซึ่งถึงแม้ว่าสมาชิกพรรค จะมีสิทธิวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของพรรคได้ แต่
ในเรื่องการลงมติ องค์การระดับล่างจะต้องเคารพต่อการวินิจฉัยขององค์กรที่อยู่ในระดับ
สูงกว่าอย่างเคร่งครัด รูปแบบการปกครองของโซเวียตให้กำหนดนโยบายของประเทศ
ตกอยู่แก่คณะโปลิตบูโร (Politburo) อันชนตรงต่อคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์
โซเวียต ดังนั้น พรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต จึงเป็นผู้ผูกขาดในการปกครองและการ
บริหารงานของประเทศอย่างเต็มที่ถึงแม้ว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา
5⁴⁵ จะกำหนดให้รัฐเสนอเรื่องสำคัญ ๆ ให้ประชาชนได้มีส่วนอภิปรายและให้ประชาชน
ออกเสียงลงประชามติได้อย่างกว้างขวาง แต่รัฐธรรมนูญได้มีข้อความกำหนดไว้ว่า เรื่อง
ใดบ้างที่เป็น เรื่องสำคัญที่จะต้องให้ประชาชนได้มีส่วนในการอภิปรายและแสดงประชามติ
และไม่ได้บัญญัติไว้ควยว่า ผู้นำมีหน้าที่ที่จะต้องรับฟังและเคารพประชามติดังกล่าวของ
ประชาชนเพียงไร จึงเท่ากับเป็นเรื่องที่ผู้นำโซเวียตจะเป็นผู้วินิจฉัยเอาเอง โดยปกติ
โซเวียตจะเปิดโอกาสให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ใน
งานบริหาร หรือการปกครองในระดับล่าง เพื่อประโยชน์ในการกระตุ้นเตือนให้เกิด
ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน แต่โซเวียตจะไม่ยอมให้มีการวิพากษ์วิจารณ์โต้แย้ง
แนวทางของพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตเป็นอันขาด การเสนอความคิดเห็นต่อองค์กร
รัฐมีบัญญัติไว้ใน มาตรา 49 ความว่า

45.

Article 5 The most important questions of the life of
the state are submitted for nationwide discussion and are also
put to a nationwide vote.

มาตรา 49 พลเมืองสหภาพโซเวียตมีสิทธิเสนอความคิดเห็นต่อองค์การของรัฐ และองค์การสาธารณะเพื่อปรับปรุงกิจการขององค์การเหล่านั้น และวิจารณ์ขอพรองในการทำงานขององค์การเหล่านั้น

เจ้าหน้าที่มีหน้าที่จะต้องตรวจสอบข้อเสนอและคำร้องขอของพลเมือง และให้คำตอบแก่พวกเขา และดำเนินการที่เหมาะสมภายในเวลาที่กำหนดไว้

การบีบบังคับต่อการวิพากษ์วิจารณ์เป็นสิ่งต้องห้าม ผู้ที่มีความผิดในการบีบบังคับดังกล่าวจะต้องได้รับการพิจารณาโทษ 46

การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน อาศัยหลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน, หลักสิทธิของบุคคลอื่น และหลักความมั่นคงแห่งชาติ ทั้งนี้จะพบหลักเกณฑ์ทั้ง 3 ประการถูกบัญญัติรวมไว้ในมาตรา 65

46

Article 49 Every citizen of the USSR has the right to submit proposals to state organs and social organizations concerning the improvement of their activity and to criticize shortcomings in their work.

Officials are bound to consider, within the established time-limits, the proposals and applications of citizens, to reply to these, and to take the measures necessary.

Persecution on account of criticism is prohibited.

Persons engaging in persecution for criticism are held responsible.

ที่ว่า "พลเมืองสหภาพโซเวียตโซเชี่ยลลิสต์วิพบบลิก พึงเคารพสิทธิและผลประโยชน์อันชอบ
 ควบกฎหมายของบุคคลอื่น จักต้องไม่ยอมประนีประนอมกับความประพฤติที่ต่อต้านสังคม
 และช่วยกันรักษาความสงบเรียบร้อยของส่วนรวม" 47 โดยเฉพาะหลักสิทธิของบุคคล
 อื่นจะพบได้ในอีกหลายมาตรา อาทิ มาตรา 57 วรรค 2 ได้บัญญัติว่า "พลเมือง
 ของสหภาพโซเวียต มีสิทธิได้รับการคุ้มครองจากศาลในการปกป้องเกียรติยศ และชื่อเสียง
 ชีวิต อนามัย เสรีภาพ และทรัพย์สินส่วนบุคคล" 48 และในมาตรา 39
 วรรค 2 มาตรา 39 วรรค 2 นี้ นำหลักสิทธิของบุคคลอื่นมารวมไว้กับหลักความมั่นคง
 แห่งชาติ โดยบัญญัติไว้ว่า "การใช้สิทธิและเสรีภาพของพลเมืองจักต้องไม่ขัดต่อผล
 ประโยชน์ของสังคมหรือรัฐ หรือวางด้าสิทธิของพลเมืองคนอื่น" 49 อย่างไรก็ตามในส่วน

47

Article 65 The citizen of the USSR is bound to respect the rights and lawful interests of other persons, to be intolerant of anti-social behavior, and to promote in every way the protection of public order.

48

Article 57 paragraph 2 Citizens of the USSR have the right to judicial protection against attacks on their honor and dignity, their lives and health, and their personal freedom and property.

49

Article 39 paragraph 2 In exercising their rights and freedoms, citizens may not injure the interests of society and the state or the rights of other citizens.

ที่เกี่ยวกับสิทธิในควมมีเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 57 และ มาตรา 39 วรรค 2 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความหมายของ "เสรีภาพ" ตามทรรศนะของเผด็จการฝ่ายสังคมนิยมตามที่โคกกล่าวมาแล้ว การทำความเข้าใจในขอบเขตของเสรีภาพในค้ายคอมมิวนิสต์จึงต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในนิยามของ "เสรีภาพ" ตามทฤษฎีคอมมิวนิสต์ หากเราจะมองในแง่กลับการจำกัดเสรีภาพไว้ในอันที่ต่ำกว่าความมั่นคงของระบบทำให้หลักสิทธิของบุคคลอื่นต้องพลอยอยู่ในอันที่รองหลักความมั่นคงของชาติ การใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจึงอาจได้รับการสนับสนุนใหม่โดยกว้างขวางจนไม่ตองคำนึงถึงการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น หรือจะจำกัดไม่ให้มีเสรีภาพเลยก็ได้ หากจะเป็นการช่วยพัฒนาระบบสังคมนิยมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น เพราะระบอบสังคมนิยมเป็นเงื่อนไขแห่งการไต่มาซึ่งสิทธิ เสรีภาพทุกประการในมนุษยธรรมแท้ ความมั่นคงของระบบจึงต้องมาก่อนสิ่งอื่น รัฐธรรมนูญโซเวียตให้ความคุ้มครองระบบมากในส่วนอารัมภบทถึงกับกล่าวว่า สังคมนิยมโซเวียตเป็นสังคมซึ่งมีกฎของชีวิตว่า "ห่วงใยทุกคนเพื่อประโยชน์สุขของแต่ละคน และห่วงใยแต่ละคนเพื่อประโยชน์สุขของทุกคน" (concern of all for the welfare of each and the concern of each for the welfare of all) การห่วงใยแต่ละคนเพื่อประโยชน์สุขของทุกคนนั้นหมายถึงความเป็นห่วงในการใช้สิทธิ เสรีภาพ และการกำหนดวิถีชีวิตของประชาชนว่าจะทำลายความแข็งแกร่งของระบบเสีย ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้การขึ้นำสังคมนิยมอยู่แก่พรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตเพียงองค์กรเดียว

สำหรับหลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่ใคร่จะปรากฏในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญโซเวียต นอกจากในมาตรา 65 แล้ว มีปรากฏอยู่ในมาตรา 4 วรรค 1 อีกเพียงมาตราเดียว มาตรา 4 วรรค 1 บัญญัติไว้มีข้อความว่า "รัฐโซเวียตและองค์การรัฐทั้งหมดปฏิบัติหน้าที่บนพื้นฐานแห่งกฎหมายสังคมนิยม เป็นผู้รักษากฎหมายและความเป็นระเบียบเรียบร้อยและคุ้มครองผลประโยชน์ของ

สังคมและสิทธิและเสรีภาพของพลเมือง" 50 ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่าโซเวียตเห็นว่าความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นรัฐประศาสนโยบายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ จึงได้สอดแทรกไว้ในหลักความมั่นคงของชาติซึ่งมีปรากฏอยู่เกือบจะทุกมาตราอยู่แล้ว

มาตรา 50 เพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชน และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาระบบสังคมนิยม พลเมืองของสหภาพโซเวียตโซเชี่ยลลิสต์พิบลิค ได้รับหลักประกันเสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการพิมพ์ และเสรีภาพในการประชุมชุมนุม การແຫ່ແຫ່ และการเดินขบวนสำแดงกำลังบนถนน

การุ้เสรีภาพทางการเมืองเหล่านี้ได้รับหลักประกันโดยการยกอาคารสาธารณะต่าง ๆ ถนน และจัตุรัสให้ประชาชนและองค์การประชาชนใช้โดยการเผยแพร่ข่าวสารอย่างกว้างขวาง และโดยให้โอกาสแก่ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ทางคานหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และวิทยุ 51

50

Article 4 paragraph 1. The Soviet state and all its organs function on the basis of socialist legality and ensure the protection of the legal order, the interests of society, and the rights and freedoms of citizens.

51

Article 50. In accordance with the interests of the people and in order to strengthen and develop the socialist system, citizens of the USSR are guaranteed freedom of speech, of the press, of assembly, of meetings, and of street marches and demonstrations.

The exercise of these political freedoms is ensured by making available public buildings, streets, and squares to the working people and their organizations, by the wide dissemination of information, and by the opportunity to make use of press, television, and radio.

บทบัญญัติมาตรา 50 เป็นแม่บทของการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มีข้อความส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับบทบัญญัติ มาตรา 125 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับ ปี ค.ศ. 1936 ที่แตกต่างกันที่สำคัญได้แก่ มาตรา 50 วรรค 1 ตอนท้ายว่า "เพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชน" ซึ่งต่างไปจากรัฐธรรมนูญฉบับ ปี ค.ศ. 1936 ที่กล่าวว่า "เพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของชนกรรมาชีพ" (In accordance with the interests of the working people)

ต้นฉบับภาษาอังกฤษของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันตัดคำว่า "working" ออก ทำให้เข้าใจไม่ไควว่าเสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นไม่จำกัดสอดคล้องเฉพาะกับผลประโยชน์ของชนกรรมาชีพเท่านั้น แต่ให้ถือว่าเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจะต้องสอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชนไซเวียตทุกคน ไม่ว่าจะ เป็นกรรมกร ชาวไร่ ชาวนา นายทุน หรือ พวกปัญญาชน และเมื่อพิจารณาในส่วน อารัมภบทของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มีความตอนหนึ่งกล่าวไว้ว่า

"... พวกเขา (ชนกรรมาชีพของสหภาพไซเวียต) ได้กระชับความเป็นพันธมิตรกันของชนกรรมาชีพ ชาวนารวม และปัญญาชนของประชาชน และมีคุณภาพของชาติ และชนชาติทั้งหมดของสหภาพไซเวียตไซเวียตโซเวียตเป็นปึกแผ่นหนาแน่น ได้บรรลุถึงแล้วซึ่งความเป็น เอกภาพของการเมืองและทางลัทธิของสังคมไซเวียต ซึ่งมีชนกรรมาชีพเป็นกำลังนำ อำนาจเผด็จการของชนกรรมาชีพได้บรรลุจุดประสงค์ครบถ้วนแล้ว รัฐไซเวียตได้กลายเป็นรัฐของประชาชนทั้งผองแล้ว...."

ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าปัจจุบันระบอบสังคมนิยมไซเวียตจะมีการพัฒนาไปถึงระดับหนึ่ง ระยะเวลาจากยุคที่สตาลินมีอำนาจ กระทั่งถึงยุคสมัยของ เบเรสเนฟ (Brezhnev) เป็นเวลากว่า 40 ปี อาจจะทำให้ความเป็นปฏิปักษ์ระหว่างชนชั้นลดน้อยลง ดังถ้อยคำที่กล่าวว่าไซเวียต "ได้กระชับความเป็นพันธมิตรกันของชนกรรมาชีพ ชาวนารวม และพวกปัญญาชน" เข้าด้วยกันได้เป็นผลสำเร็จ "อำนาจเผด็จการของชนกรรมาชีพได้บรรลุจุดประสงค์ครบถ้วน" และ "รัฐไซเวียตได้กลายเป็นรัฐของประชาชนทั้งผอง"

โซเวียตจึงได้เปลี่ยนการให้ถ้อยคำสำนวน ในมาตรา 50 จากเพื่อความสอดคล้องกับ
ผลประโยชน์ของ "ชนกรรมาชีพ" มาเป็น เพื่อความสอดคล้องกับผลประโยชน์ของ
"ประชาชน" อันมีลักษณะที่อ่อนคลายมากขึ้น เพราะรัฐธรรมนูญจะกินความไปถึงกลุ่ม
ชนประเภทอื่นที่มีชนกรรมาชีพ และอาจจะรวมความถึงพวกนายทุน เจ้าของที่ดินที่
ความเป็นปฏิปักษ์ต่อระบอบการปกครอง และแนวคิดในทางเสรีนิยมยังมีหลงเหลืออยู่
การบัญญัติไว้ว่า เพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชนก็จะต้องรวมถึงความ
สอดคล้องกับผลประโยชน์ของบุคคลประเภทอื่นด้วย

ตามความเป็นจริงแล้วหากพิจารณาประวัติศาสตร์การปฏิวัติโซเวียตแม้
การชนกรรมาชีพจะไม่ประสงค์ที่จะล้มหลักการเดิมของตนโดยหันมาให้ความคุ้มครอง
บุคคลประเภทที่มีความคิดเป็นปฏิปักษ์ต่อระบอบสังคมนิยม จึงไม่น่าจะเข้าใจเป็นว่าอำนาจ
รัฐได้รับการอ่อนคลายลงจากความเคร่งลัทธิ แต่น่าจะเข้าใจได้ว่าแม้กิจการของ
ชนกรรมาชีพกำลังจะปราศจากการคัดค้าน และคำนิยมในทางเสรีประชาธิปไตยในหมู่
ประชาชนโซเวียตได้ถูกจำกัดให้แคบลงทุกขณะด้วยการดำเนินอย่างมีประสิทธิภาพ
ของพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต "เสรีภาพ" ในทรรศนะของค้ายคอมมิวนิสต์ได้เข้ามาแทน
ที่ "เสรีภาพ" ในทรรศนะที่เข้าใจกันโดยทั่วไปในค้ายเสรีประชาธิปไตย

ข้อพิจารณาประการสุดท้ายได้แก่ความในมาตรา 50 วรรค 1 เช่นเดียวกัน
ในส่วนที่ว่าด้วยการเสริมสร้างระบอบสังคมนิยม รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติ
เพิ่มคำว่า "และพัฒนา" (and develop) เพิ่มเติมจากรัฐธรรมนูญ
ปี ค.ศ. 1936 ที่บัญญัติไว้เพียงแต่การเสริมสร้าง (strengthen) ระบอบ
สังคมนิยม ขึ้นไปสู่ขั้นการพัฒนาระบอบสังคมนิยมใหม่บรรลุสู่สังคมคอมมิวนิสต์ตาม
ทฤษฎีมาร์กซ์-เลนิน อันเป็นการวิวัฒนาการของสังคมนิยม ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐบาลหรือ
องค์อิมปีเรียกำลังจะถึงจุดแห่งการสลายตัวข้อพิจารณานี้เป็นการสนับสนุนประเด็นปัญหา
ข้อแรกที่ว่าความเป็นปฏิปักษ์ทางชนชั้นได้หมดไปจากสังคมนิยมโซเวียต และประชาชนทุกคน

ได้ใช้เสรีภาพเพื่อสังคมนิยมเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ห้อยคำในบทบัญญัติ รัฐธรรมนูญจำต้องกระทำควบคู่ไปกับการศึกษาสภาพข้อเท็จจริงในสังคมโซเวียตประกอบด้วย หากข้อสันนิษฐานดังกล่าวเป็นความจริง ข้อเท็จจริงจะต้องปรากฏว่าการควบคุมกิจการสื่อสารมวลชนโดยรัฐจะได้รับการผ่อนคลายนลง แต่หนังสือพิมพ์ บางกอกโพสต์ โดยคอลัมน์ "The Associated Press" ตีพิมพ์เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524 กล่าวไว้ในโซเวียตและกลุ่มประเทศบริวาร ยังคงมีการควบคุมกิจการสื่อสารมวลชนอย่างใกล้ชิดโดยรัฐอยู่⁵² ความในมาตรา 50 ดังกล่าว จึงอาจจะมองไม่ได้ ในอีกทางหนึ่งว่า เป็นเพียงกรโหมณาชวนเชื่อของโซเวียตเพื่อหักล้างข้อกล่าวหาของฝ่ายเสรีประชาธิปไตยที่ว่า สังคมนิยมในอุดมคติเป็นสิ่งที่ไม่อาจเกิดขึ้นได้ และเผด็จการโดยชนกรมาชีพก็จะดำรงอยู่ตลอดไปในโซเวียต

โดยสรุป โซเวียตยังคงตระหนักดีว่าการปล่อยให้มีการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องทางการเมืองกันอย่างเสรีจะเป็นการเปิดช่องให้ชาตินิยมที่ยังคงหลงเหลืออยู่ตามระบบเก่าใช้เสรีภาพของตนบั่นทอนความแข็งแกร่งของสังคมนิยมให้เสื่อมถอยลงได้ การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การโหมณาชวนเชื่อ และปลุกฝังค่านิยมทางลัทธิให้บังเกิดขึ้นอยู่ในจิตใจของประชาชน ควบคู่ไปกับการห้ามพูด หรือแสดงออกซึ่งความไม่เต็มใจของระบบอย่างเด็ดขาดก็ยังคงกระทำอยู่ โซเวียตมีวิธีการผูกขาดในกิจการสื่อสารมวลชนทุกประเภทให้อยู่ในความควบคุมโดยหน่วยงานของรัฐภายใต้การชี้นำของพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต

การมุ่งสู่ความสำเร็จตามทฤษฎีโซเวียตได้สร้างหลักกฎหมายและทฤษฎีสื่อสาร
 มาตรชนฝ่ายตนขึ้นใหม่มีลักษณะเป็นเอกเทศ สิทธิ เสรีภาพ จะขึ้นอยู่กับหลักความมั่นคง
 ของชาติ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจะมีได้มากน้อยเพียงไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ
 นโยบายของผู้นำ คือ พรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต หลักการของรัฐธรรมนูญย่ำโดย
 บทบัญญัติของกฎหมายอาญาอันมีเจตนารมณ์ไปในแนวทางเดียวกัน คือ เพง เล็ง ไปยัง
 การกระทำที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติเป็นสำคัญ หลักการนี้ได้ถูกถ่ายทอดไปยัง
 กลุ่มค่ายคอมมิวนิสต์บริวารหลายประเทศ ณ ที่นี้จะยกตัวอย่างประเทศคอมมิวนิสต์
 ยุโรปตะวันออกบางประเทศที่ได้รับอิทธิพลทั้งทางทฤษฎีและหลักการของรัฐธรรมนูญ
 จากโซเวียตโดยตรง อันได้แก่ประเทศเชโกสโลวาเกียและประเทศยูโกสลาเวีย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การแสดงความคิดเห็นในประเทศคอมมิวนิสต์อื่น ๆ

1. ประเทศเชโกสโลวาเกีย

ประเทศเชโกสโลวาเกียเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ยุโรปตะวันออกประเทศหนึ่งที่เจริญรอยตามสหภาพโซเวียต โดยการเปลี่ยนมาใช้ระบบคอมมิวนิสต์ตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ (โดยการเลือกตั้ง) ตั้งแต่ ค.ศ. 1948 มีระบบกฎหมายและการเมืองเช่นเดียวกับสหภาพโซเวียต ถึงแม้จะสังเกตได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญของประเทศเชโกสโลวาเกีย ฉบับปี ค.ศ. 1948 ซึ่งมีลักษณะของถ้อยคำส่วนมากคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญสหภาพโซเวียต ฉบับปี ค.ศ. 1936 มาก ดังความต่อไปนี้

มาตรา 19 (1) ในสังคมของชนกรรมาชีพซึ่งการกดขี่ ชูกรักของมนุษย์ได้ถูกยกเลิก ความเจริญและผลประโยชน์ของสมาชิกแต่ละบุคคล จะสอดคล้องกับความก้าวหน้าและผลประโยชน์ของประชาชนทั้งหมด...¹

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Art 19 (1) In a society of the working people in which exploitation of man by man has been abolished, the advancement and interests of each member are in accord with the advancement and interests of the whole Community...

มาตรา 28 (1) พลเมืองทุกคนจะได้รับการประกันซึ่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในทุกรูปแบบ โดยเฉพาะเสรีภาพในการพูด และการพิมพ์ ที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของชนกรรมมาชีพ... เพื่อจุดประสงค์นี้, เสรีภาพในการชุมนุม เสรีภาพในการเดินขบวน การเดินขบวนประท้วง ย่อมได้รับการประกัน²

ในทางปฏิบัติ เกี่ยวกับการควบคุมการแสดงความคิดเห็น ประเทศเชโกสโลวาเกีย มิได้ผิดไปจากสหภาพโซเวียตเลย กล่าวคือยังคงมีการควบคุมการติดต่อสื่อสารและการแสดงความคิดเห็นอย่างเข้มงวด โดยอาศัยความสอดคล้องกับผลประโยชน์ของชนกรรมมาชีพเป็นเครื่องวินิจฉัยการกระทำ อูธราทน์ ไคแก กรณีกลาสีเรือชาวเชโกสโลวาเกีย ผู้หนึ่งถูกจับกุมและดำเนินคดีในศาล ขอให้จริงใจในความจำเลย เป็นกลาสีเรือซึ่งเดินทางระหว่างประเทศเชโกสโลวาเกีย กับเยอรมันตะวันตก วันหนึ่งขณะที่นั่งรับประทานอาหารอยู่ในภัตตาคารแห่งหนึ่งในเชโกสโลวาเกีย ได้มีผู้ถามจำเลยถึงเรื่อง

2

Art 28 (1) Freedom of expression in all fields of public life, in particular freedom of speech and of the press, consistent with the interests of the working people, shall be guaranteed to all citizen... For this purpose freedom of assembly, and freedom to hold public parades and demonstrations shall be guaranteed.

สภาพเศรษฐกิจในเยอรมันตะวันตก จำเลยอธิบายว่าสภาพราคาสินค้าในเยอรมันตะวันตกอยู่ในเกณฑ์พอสมควร ใคร ๆ ก็สามารถซื้อหาได้ตามต้องการ ปัญหาว่าจำเลยจะได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ ศาลพิพากษารว่าจำเลยมีความผิดฐานปล่อยข่าวเท็จอันกระทบกระเทือนต่อสังคม และพิพากษาให้จำคุก 6 เดือน³ คดีนี้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพของประเทศเชโกสโลวาเกีย ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้เชโกสโลวาเกีย ยังมีกฎหมายอีกหลายฉบับที่ป้องกันการปฏิวัติซ้อน เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ค.ศ. 1961 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 1965 ซึ่งระบุว่า การกระทำความผิดก่อให้เกิดความไม่สงบในทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง จะถือว่ามีความผิดฐานปฏิวัติซ้อนด้วย

2. ประเทศยูโกสลาเวีย

ยูโกสลาเวียเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ยุโรปตะวันออกอีกประเทศหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลทางการปกครองจากโซเวียตอย่างมาก นับตั้งแต่โซเวียตยึดกรุงเบลเกรดคืนได้จากพวกนาซีใน ค.ศ. 1945 โซเวียตได้สนับสนุน Tito หัวหน้าพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นผู้นำขบวนการกู้ชาติของยูโกสลาเวีย ให้เป็นนายกรัฐมนตรี (ต่อมา Tito เกิดขัดแย้งกับสตาลิน จนยูโกสลาเวียถูกขับออกจากองค์การ Cominform ใน ค.ศ. 1948 ยูโกสลาเวียได้เริ่มตีตัวออกห่างจากโซเวียต และมีการผ่อนคลายความเคร่งในลัทธิคอมมิวนิสต์ลงบ้าง แต่อย่างไรก็ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญของยูโกสลาเวียฉบับ ค.ศ. 1963 ยังคงแสดงให้เห็นถึงแบบฉบับของรัฐธรรมนูญโซเวียตอยู่

³ สุวรินทร์ ฤทธิวิเชียร, การใช้กฎหมายป้องกันคอมมิวนิสต์ (กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ, 2516), หน้า 208

มาตรา 32 สิทธิและเสรีภาพของบุคคล และพลเมือง เป็นสิ่งที่ไม่อาจล่วงละเมิดได้ และเป็นการแสดงออกซึ่งสัมพันธภาพแห่งลัทธิสังคมนิยม และประชาธิปไตยซึ่งได้รับการคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญ ตลอดจนบุคคลจะมีความเป็นอิสระจากการกดขี่ ชูกรุก และการกระทำที่มุ่งอำเภอใจทุกรูปแบบ เพื่อความเจริญของกิจการงานส่วนตัวและสังคม เพื่อแสดงความคิดเห็นอย่างไม่มีขอบจำกัด และเพื่อปกป้องสิทธิส่วนบุคคล ตลอดจนเพื่อรักษาศักดิ์ศรีของความเป็มนุษย์

สิทธิและเสรีภาพจะบรรลุถึงความสมบูรณ์ต่อเมื่อแต่ละบุคคลต่างทำหน้าที่ของตนให้สำเร็จ 4

4. Art 32 The freedom and rights of man and citizen are an inalienable part and expression of the socialist and democratic relations which are protected by the constitution, and through which man is being emancipated from every exploitation and arbitrariness, and by his personal and socially-organized work is creating the conditions for comprehensive development, for the unrestricted expression and protection of his personality, and attainment of his human dignity.

The freedoms and rights shall be achieved in solidarity among the people and by the fulfilment of their duties towards each other. (ต้นฉบับภาษาอังกฤษมาจาก Peaslee, op. cit., p.1253)

มาตรา 39 บุคคลจะได้รับการประกันซึ่งเสรีภาพทางความคิดและการตัดสินใจ⁵

มาตรา 40 บุคคลจะได้รับการประกันซึ่งเสรีภาพในการพิมพ์และการติดต่อสื่อสาร การสมาคม การพูด การแสดงความคิดเห็น การพบปะ และการชุมนุมในที่สาธารณะอื่น ๆ

บุคคลผู้หนึ่งที่มีสิทธิที่จะแสดงออกและเผยแพร่ความคิดเห็น มีสิทธิได้รับข่าวสารจากชายสื่อสารต่าง ๆ มีสิทธิที่จะจัดทำหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ตลอดจนมีสิทธิที่จะกระจายข่าวสารโดยผ่านสื่อสารมวลชนต่าง ๆ

สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวจะไม่ถูกใช้โดยบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งต้องการล้มล้างรากฐานต่าง ๆ ของระเบียบแบบแผนแบบรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยอันถูกกำหนดไว้โดยเฉพาะตามรัฐธรรมนูญ หรือถูกใช้ในทางที่เป็นภัยต่อความสงบต่อความรวมมื่อระหว่างประเทศบนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกัน... ในทางที่ยั่วให้เกิดการกระทำความผิดอาญา หรือในลักษณะอื่นที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน...

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Art. 39 Freedom of thought and determination shall be guaranteed.

หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์จะรายงานข่าวสารแก่ประชาชนอย่างตรงไปตรง
มา และจะพิมพ์โฆษณา รวมทั้งทำการกระจายเสียงซึ่งความคิดเห็นและข่าวสารของ
รัฐ องค์กร และประชาชน ที่เป็นประโยชน์ต่อคนทั่วไป...

6

Art 40 Freedom of the press and other media of information, Freedom of association, freedom of speech and public expression, freedom of meeting and other public assemblage shall be guaranteed.

The citizens shall have the right to express and publish their opinions through the media of information, to inform themselves through the media of information, to publish newspaper and other publications and to disseminate information by other media of communication.

These freedoms and rights shall not be used by anyone to overthrow the foundations of the socialist democratic order determined by the Constitution, to endanger the peace, international co-operation on terms of equality... or to incite to crime or in any manner that offends public decency....

The press, radio and television shall truthfully and objectively inform the public and publish and broadcast the opinions and information of organs, organizations, and citizens which are of interest to public information....

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญโกสลาเวียถึงแม้ว่าจะมีลักษณะที่ผ่อนคลายมากกว่า ประเทศคอมมิวนิสต์อื่น ๆ ก็ตาม แต่บทบัญญัติมาตรา 40 วรรค 3 ยังคงไว้ซึ่งความเข้มงวดตามแบบของคอมมิวนิสต์ทว่า สิทธิต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้จะไม่ถูกใช้โดยบุคคลซึ่งมีลักษณะของห้ามควยประการต่าง ๆ กัน อันเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นฝ่ายวินิจฉัยว่าการกระทำอย่างไรบ้างจะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ และไม่ควรที่จะมีเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายอาญาของยูโกสลาเวียฉบับ ค.ศ. 1951 ได้มีบทบัญญัติลงโทษการกระทำความผิดฐานปฏิวัติซ้อนไว้ในมาตรา 100 อันมีลักษณะที่ครอบคลุมกว้างขวางมาก ได้แก่ "การกระทำที่มุ่งหมายที่จะล้มล้างอำนาจของประชาชน องค์การ หน่วยงาน หรืออำนาจรัฐ โดยการใช้อำกำลังหรือวิธีอื่น ๆ หรือ "ได้แก่การกระทำที่มุ่งหมายจะทำลายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชน หรือ มุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงองค์การสหพันธ์แห่งชาติ โดยการใช้อำกำลัง หรือวิธีการอื่น" ซึ่งกฎหมายในลักษณะเช่นนี้ เท่ากับเป็นการเปิดช่องโหว่ให้ฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลยพินิจในการตีความได้อย่างกว้างขวาง ตามความพึงพอใจของตน

โดยสรุปแล้วการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในค่ายคอมมิวนิสต์โดยทั่วไปมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ประเทศคอมมิวนิสต์ยุโรปตะวันออกโดยเฉพาะประเทศเชกโกสโลวาเกียและประเทศยูโกสลาเวียเท่าที่หยิบยกขึ้นมาพิจารณามีลักษณะโดยคำสำนวนของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญของประเทศโซเวียต ซึ่งถือหลักความมั่นคงปลอดภัยของชาติ และเสรีภาพของระบอบการปกครองมีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด ประเทศยูโกสลาเวียแม้ว่าในทางการเมืองจะดำเนินนโยบายที่เป็นอิสระจากอิทธิพลของโซเวียตอยู่บ้าง แต่ระบบการเมืองและกฎหมายตลอดจนปรัชญาทางการปกครองมิได้แตกต่างไปจากโซเวียตในสาระสำคัญ "เสรีภาพ" ในทรรศนะของฝ่ายโลกเสรีไม่สามารถนำไปใช้ได้กับค่ายคอมมิวนิสต์ตราบดีที่แม้จะมีการขนกรมาชีพยังถือหลักการว่าอำนาจอธิปไตยมีเพียงหนึ่งเดียว และจะถูกใช้โดยการชี้แนะของพรรคคอมมิวนิสต์อันเป็นพรรคการเมืองพรรคเดียวภายในประเทศเท่านั้น